קובץ

בית יוסף

ירחון תורני לפרסום מאמרים בענייני הלכה אקטואלים
מכתבי יד רבותינו הקדמונים זלה"ה, ומחכמי הדור שליט"א
שעדיין לא ראו אור

ע"פ מורשתו ולעילוי נשמתו של מרן שר התורה
רבינו **עובדיה יוסף** זצוקללה"ה

בעידודו ובהכוונתו האישית של מרן עמוד ההוראה
הראשון לציון והרב הראשי לישראל רבינו **יצחק יוסף** שליט"א

גליון כז
תמוז ה'תשע"ו

- גליון מקוצר -

לקבלת הגליון המלא, ניתן להצטרף למנויים:
100 ₪ לחצי שנה (6 גליונות) בלבד!

לפרטים: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים.
או בדוא"ל: 7156775@gmail.com

הוצאת
המכון להוצאת ספרים
שע"י ארגון
להבין ולהשכיל

מחיר לפרסום מודעות בקובץ:

עמוד שלם : 300 ₪

חצי עמוד : 200 ₪.

ההנכסות קודש להמשך הופעת הקובץ מידי חודש.

©
כל הזכויות שמורות
להוצאת **"להבין ולהשכיל"**

דמי מנוי לחצי שנה (6 גליונות):

בארץ ישראל: 100₪ (מנויים קיימים זכאים להמשיך במחיר 70₪).

באירופה: 150₪. **בארצות הברית:** 200₪.

052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים. **או בדוא"ל:** 7156775@gmail.com

ניתן להשיג את הקובץ (במחיר 10₪ בלבד):

◊ **בירושלים, סמוך לציונו של מרן:** 052-7156775 בין השעות 1.20 ל-3 בצהריים.

◊ **בבני ברק:** בית המדרש 'יביע אומר': 054-8465937 ◊ **במודיעין:** 052-8286200

ניתן להשיג גם חלק ניכר מהגיליונות הקודמים (במחיר 10₪ בלבד. לא כולל משלוח).

תמונת השער באדיבות ר' מרדכי כהן הי"ו

קובץ בית יוסף

תשובות מאמרים ופסקים

הוצאת המכון להוצאת ספרים שע"י להבין ולהשכיל - ארגון להפצת תורה (ע"ר).

תגובות, הערות ומאמרים ניתן לשלוח למערכת:

הרב בלוי 14 ק. קרקע (חובה לציין) ירושלים. **פקס:** 02-9929972

דוא"ל: 7156775@gmail.com נא לציין שם, כתובת מקום לימודים או תפקיד רבני וכדו'.

ניתן לקבל במייל הנ"ל, את הקובץ במהדורה מקוצרת.

לכל ענייני הירחון: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3.00 בצהריים.

לפרסום ספרים, ניתן להעביר למערכת עותק של הספר עם סקירה קצרה.

לתשומת ליבכם: אין המערכת מתחייבת לפרסם כל מאמר שנשלח.

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

ב"ה. ל"ג בעומר תשע"ו

דברי ברכה

הנני לברך בזה את העוסקים בקדשים, המוציאים לאור של הקובץ "בית יוסף", במלאת שנתיים להוצאתו לאור, ובו מאמרי הלכה ומכתבים ממרן אאמו"ר פוסק הדור זצוק"ל וזיע"א. שהוא אור העולם האמיתי, שלאורו הולכים רבים מעם ישראל בארץ ובתפוצות, וספריו הם לנו לעינים, שיושר עיונו מבעית, וכל רז לא אניס ליה. וכן מאמרים הדנים בתורתו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

יבורכו המוציאים לאור היקרים שמחזקים את דברי תורתו של מרן זיע"א, ואף שדבריו אינם צריכים חיזוק, מכל מקום כיון שיש איזה אברכים שמרבים לחלוק בקלות על גדולים, לפיכך דבר טוב עשו שבקבצים שהוציאו בס"ד במשך השנתיים האחרונות, הוכיחו קבל עם ועדה עד כמה טועים הם בהבנה, ועד כמה דרכם אינה נכונה, בהיותם בטוחים בעצמם שהן וסברתם הנכונים, ולא זולתם, ובאמת שאין הקב"ה נותן סייעתא דשמיא לחכם אלא אם כן נוהג בענוה, כדרך שאמרו לגבי ב"ש וב"ה דמפני שנוחין ועלובים היו, והקדימו דברי ב"ש לדבריהם, נפסקה הלכה כמותם. והיינו שמפני מדת הענוה שהיתה בהם זכו לסייעתא דשמיא, והקב"ה השפיע עליהם מחכמתו יתב' לזכות לומר סברות ישרות, ולדמות מילתא למילתא באופן הנכון, ובלא ס"ד אין אדם זוכה לכשרון להבין היטב.

וברכתי לכל העוסקים בקדשים, המוציאים לאור של הקובץ הנפלא "בית יוסף" שיהי רצון ויזכו לכל מילי דמיטב, ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו, ויזכו עוד להגדיל תורה ולהאדירה, וזכותו של מרן פאר הדור והדרו זצוק"ל תעמוד להם לברכה והצלחה, ויעלו מעלה מעלה במעלות התורה והיראה, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים אמן.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני העליון

יצחק יוסף
YITZCHAK YOSEF
The Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

תוכן עניינים לגליון המלא

דברים אחדים..... 1

שפתותיו דובבות

סימנים כב-מה | מרן פוסק הדור זיע"א

בענין 'כתבו ותנו' בגט ..... א
עוד בעניין הנ"ל ..... ב
כתיבת שם בגט כשהביטוי בפה הוא בצורה אחרת מהכתוב..... ב
אודות הגדר שהנהיגו בצרפת, שלא לתת גט אלא דרך ביה"ד בפריז ..... ג
אודות השם "גאליה" לגבי גט..... ד
יבום לאשת האח שיש לו בן מגויה ..... ד
אם אפשר לשייך את הבן לאב ע"י בדיקת רקמות ..... ה
שא"א לכהן לוותר על כהונתו ..... ו
עידוד לסניף הפועל בהפרדה בין בנים לבנות..... ו
הפסק בהכ"ס ובית המרחץ לגבי ברכות התורה ..... ו
לימוד בחזרת הש"צ לבחורי ישיבה, עשיית מנין ספרדי לברכת הלבנה בישיבה אשכנזית, אין לזוז מדברי רבותינו גם כשהם חולקים על חכמי המדע ..... ז
אמירת דברי תפלה לחתן בר מצוה קודם עלייתו לתורה..... ח
עליית קטן לספר תורה כמה ימים לפני שנעשה יג שנה ויום אחד ..... ח
כהן שנשוי לאשה שיש לה בת מגוי, שפסול לכהונה, ויש לנהוג כנגדו בחומרת הדין אם הוא מתנגד לכך..... ט
עליית ראשון ללוי, כשאין כהן בביהכ"נ..... ט
תרגום הקריאה בצבור, אם המאחר לבא לביה"כ רשאי להיות ממנין שבעה עולים לס"ת, ועוד עניינים..... י
עליית "מוסיף" לס"ת בימי שני וחמישי כשיש שמחה בביהכ"נ ..... י
עמידת העולה לאחר שסיים קריאתו בצד שמאל של העולה אחריו..... יא
ס"ת תורה שנמצאו בו טעויות לעניין חזקה, עליית רווק לש"צ בימים הנוראים אף שאינו בחור ישיבה ..... יא
קריאה קדושה שלא לדבר דברי חולין בביהכ"נ..... יב
הוצאת הפרוכת מארון הקודש, עקב ציפו הדלתות מזהב..... יב
צורת אריות בארון הקודש..... יג
כוחו של תלמיד חכם הפוסק הלכות ..... יד
מי שיש לו כרמים ופרדסים, אם אפשר לתת לו תעודת כשרות רק על סוג מסוים ..... טז

בית ועד לחכמים

סימנים מו-נח | תשובות מו"ר מרן הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א

גדר האיסור לחבר ספר ולגנוב דברים מאחרים בלא להזכירם כלל ..... יט
לצרף סברת הרשב"א בדין פסיק רישיה, עליה במעלית שבת לאדם רגיל, משחקים בשבת לגדול ..... כג
זמן נץ החמה..... כה
קשר תפילין, להסדיר תפלתו קודם שיתפלל, רגל על רגל בביהמ"ד ..... כו
חצי שיעור בשבת..... כח
שער חשמלי לחניה של רכב שנפתח כשעובר שם אדם ע"י קרן לייזר, ואם פסיק רישיה דלא נ"ל מדרבנן ..... לב
לשון הרע בשידוכים..... לה
אשה שערכה במשך שנים ארוכות קבלת שבת לנשים, ורוצה להפסיק, אם צריכה התרה, ובשבח מזכי הרבים ..... מב
כיצד יש לנהוג לגבי בישולי באשה מבוגרת שזקוקה למטפלת גויה, ודין הכלים שבישלה בהם..... מג
מאכלים סיניים שמשתמשים בבישול בחלב קוקוס, אם צריך להשאיר חתיכות קוקוס מתוך המאכל ..... מד
משפחות מאר"י שנוסעות לחו"ל, וכעת יש הפרש של פרשה אחת בין הארץ לשאר הארצות, כיצד עליהם לנהוג ..... מה
אם האורחים בחתונה צריכים להמתין לשבע ברכות, ברכת שהחיינו על פירות מורכבים, הדלקת גפרור ביו"ט ..... מה
מי שהשתתף בחתונה אך לא שמע את ברכות הנישואין, אם נחשב פנים חדשות..... מז

סימן נט | הרה"ג הרב אליהו בר שלום

תרי קלי בברכת נישואין, ואשה המברכת עם איש ... מט

סימן ס | הרה"ג הרב אברהם בן חיים

בדין חציצה מועטת בתפילין ..... ס

את והב בסופה

סימן סא | הרה"ג הרב יוסף מסילתי
יישוב דעת מרן רבינו הגדול זיע"א בדין גיהוץ בגדים שאינמכובסים בשבוע שחל בו ת"ב, או מר"ח אב....**עג**

מכתבים ותגובות

א | פועל שרוצה לקחת את דמי הנסיעות לעצמו - תגובה.....**פא**
ב | תספורת לנשים בימי הספירה.....**פב**
ג | בעניין ברכת הבמבה - תגובה.....**פב**
ד | תגובת העורך על המכתב הנ"ל .....**פב**

מדור אוצר הספרים - במה מיוחדת לפרסום ספרים.....פד

קונטרס פסקי הראשון לציון

הודעות מערכת

א. היות ואנו מתכוננים בע"ה ובלנ"ד להדפיס מחדש את גליונות קובץ בית יוסף שנים א-ב, על כן נבקש מכל מי שמצא טעיות דפוס, טעויות במקורות, וכדו', שיואיל בטובו לשלחם אלינו. למען יהיה זה לתועלת הלומדים. [הערות בנושאים הלכתיים, ניתן לשלוח למדור התגובות].

ב. שימו לב! מספר הפקס של המערכת שונה.
מכאן והלאה המספר הוא: **02-9929972**

ג. עקב הקושי במימון הוצאות הירחון מידי חודש, הוחלט שלא יפורסמו מאמרים מכאן והלאה אלא לבעלי מנויים בלבד. לבד מאלו שהמערכת תפנה אליהם באופן אישי. [מחיר מנוי 100 ₪ בלבד לחצי שנה (6 גליונות), סכום זעיר שמסייע לנו במעט להוציא בס"ד את הקובץ מידי חודש]. **לחילופין ניתן לשלוח עניינים קצרים למדור "מכתבים ותגובות" ללא עלות.**
בתקוה להבנה.

ד. בתי מדרש וכדו' המעוניינים להתאגד בקבוצות, ולהצטרף למעגל המנויים של קובץ בית יוסף, במחיר מוזל (80₪ למנוי, במקום 100₪), מוזמנים ליצור עמנו קשר במספר: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים.
או בדוא"ל: 7156775@gmail.com
[מותנה בהצטרפות של לפחות 10 מנויים].

ה. דרושים מגייסי מנויים רציניים לקובץ בית יוסף [בתשלום]. ניתן לפנות לפרטים המצויינים לעיל.

הגליון מוקדש

לעילוי נשמתו הטהורה

של כבוד מעלת הגאון הגדול

רבי

בן-ציון אבא-שאול

זצוק"ל

בן בנייה ע"ה

ראש ישיבת פורת יוסף

ידיד נעוריו של מרן רבינו הגדול זצוקללה"ה

*

נדבת ידידנו

החפץ בעילום שמו הי"ו

דברים אחדים

תודות לאל יתברך שמו זוכים אנו לעמוד בפתח קובץ העשרים ושבע, היוצא לאור מידי חודש בחודשו בסייעתא דשמיא מרובה, זה כבר השנה השלישית, בן פורת יוסף. והכל ע"פ מורשתו ולעילוי נשמתו הטהורה של מרן פוסק הדור רבינו **עובדיה יוסף** זצוקללה"ה.

זכינו ובשנתיים האחרונות נתפרסמו בגליוננו הנכבד תשובות רבות מגדולי הת"ח שבדור, ועל צבאם מרן עמוד ההוראה הראשון לציון והרב הראשי לישראל, הגאון רבינו **יצחק יוסף** שליט"א, בנושאים שונים רבים ומגוונים, והלכות רבות נתחדשו עלי גליון, דברים שלא הובאו בספריו הבהירים.

והנה בגליון המלא זכינו לכנסם לבית אחד, ולהדפיס את **קונטרס "פסקי הראשון לציון"**, אשר בו יבואו ברינה מסקנות ההלכות מתשובותיו הבהירות של מו"ר מרן עמוד ההוראה שליט"א, אשר התפרסמו מידי חודש בחודשו בגליון מפואר זה, והרוו את צמאונם של אחב"י בכל מקום שהם, הן בארץ והן מחוצה לה. ועתה סודרו ע"פ סדר השלחן ערוך, מלוקטים מכל הגליונות אשר יצאו לאור במשך השנתיים, כעשרים וחמישה גליונות, למען יהיו לפני הלומד לדעת את אשר יורנו המורה, אשר על פיו ישק כל דבר, ועל פיו יחנו ועל פיו יסעו רוב ככל בית ישראל.

וזאת למודעי, כי הלכות שכמעט ולא הבאנו כאן הלכות אשר נכתבו בילקוט יוסף או משאר ספריו הבהירים של מרן עמוד ההוראה שליט"א, אלא רק כאלו שלא הובאו שם, ורק הלכות מסויימות הובאו כאן שוב, הן מחמת חשיבותם, והן מחמת שתוספת ביאור או דין נתחדשו בהם.

*

מכאן נקרא בקריאת קודש, קריאה של חיבה, לכל ידידנו ותומכינו היקרים, ולכל מי שמורשתו של מרן רבינו הגדול זצוקללה"ה נוגעת ללבו, להיות לנו לעזר וסיוע בהדפסת הקובץ הזה אשר יוצא לאור מידי חודש במאמצים מרובים, בפרט מצד עלויות ההדפסה הגבוהות, ובמצווה חשובה זו יזכו התומכים לשמוע בקול חכמים ולציית למה

שכתב מו"ר מרן הראשון לציון שליט"א במכתבו לקובץ המודפס בשער: **"ומצוה להיות להם לעזר ולאחיסמך".** אנא אחים יקרים בוזו כסף בוזו זהב, ובואו יחד נזכה להמשיך להפיץ את מורשתו של מרן זיע"א ביתר שאת וביתר עוז, להגביר חיילים לתורה הקדושה, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו.

כאן המקום גם לקרוא לידידינו היקרים, לפעול למען הרחבת מעגל המנויים לקובץ, כדי שבע"ה נוכל להמשיך לממן את ההוצאות המרובות, ולהמשיך להוציאו לאור מידי חודש בחודשו. תורה מפוארה בכלי מפואר.

*

תודתינו לכל העוזרים והמסייעים בעריכת הקובץ לדפוס, ובשאר ענייני הקובץ, ובראש ובראשונה להרה"ג הרב **שלמה דנינו** שליט"א, רב מושב 'יערה' שבצפון, ומחשובי תלמידיו של מרן עמוד ההוראה שליט"א, ולידידנו הרב **יעקב ס.** שליט"א, על כל העזרה והסיוע.

*

אנו תפלה לאל נורא עלילה, שימשיך לתת לנו עזר מן השמים, להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה, במסגרת ארגוננו הקדוש **"המרכז למורשת מרן - להבין ולהשכיל"**, להנחיל את מורשתו של מרן רבינו הגדול, אור העולם ופלאו, אשר רוב ככל ישראל הולכים לאורו, רבינו **עובדיה יוסף** זצוקללה"ה, אשר תורת אמת הייתה בפיהו, וזכה לסייעתא דשמיא לכוין תמיד לאמתה של תורה, ונפוצו פסקיו והוראותיו בכלל ישראל, ועל פיהו ישק כל דבר. ועל פי מורשתו ודרכו נוסד הקובץ הזה, לדון בענייני הלכה אקטואלים, ולחזק את פסקיו והוראותיו. ובמהרה נזכה לביאת משיח צדקנו, ולבניין בית המקדש. ובבניין ירושלים ננוחם. אמן.

בברכת יגדיל תורה ויאדיר,

המערכת.

שפתותיו דובבות

תשובות מרן פוסק הדור מו"ר ועט"ר שר התורה ועמוד ההלכה רבינו עובדיה יוסף זצוקללה"ה

3 מתוך 24 מתכתבים של מרן זיע"א

סי' כב
בענין 'כתבו ותנו' בגט

ב"ה, ירושלים מוצש"ק י אלול תשמ"ב

לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם כמוהר"ר **יוסף הכהן** שליט"א,

אב"ד ירושלים.

שלום וברכה וישע רב

עיינתי בפסק דינו בענין "כתבו ותנו" (שנמצא אחד משלשה החתומים בהרשאה קרוב, בתוספת חתימת הגבאי), אשר ערך בטוב טעם ודעת כיד ה' הטובה עליו. ואף ידי תכון עמו. ואוסיף בקצרה על מ"ש כת"ר בענין אם יש לומר גם בדיינים כמו בעדים "נמצא אחד מהם קרוב או פסול"[1], שצירף לסניף דעת המשנה למלך שבדיינים אין לומר שדינן בטל כמו שאומרים בעדים, ושכן דעת רש"י (יבמות קד:), ויש לציין שבאור זרוע (סי' תרסד) מבואר שגם הריב"ן ס"ל כרש"י. וע' בחי' הרש"ש שם ובשו"ת עזרת ישראל (סי' כד). והתומים (סי' מו ס"ק כח) כ' שדבר זה שנוי במחלוקת הרי"ף והראב"ד. ע"ש. ובספר ארח משפט (סי' ז הגה"ט או' כד) הביא לנו מתשובת הגאונים בס' שערי צדק ח"ה סי' לו, שסוברים ג"כ שתתקיים בשאר. ואין דין הדיינים כעדים. ע"ש. וכן דעת הקצות החשן (סי' לו), ובנתיבות שם (ביאורים סק"י). ובשו"ת רעק"א בהשמטות (סי' עג). ע"ש. ולדברי היד אליהו רגולר (סי' צח) כן דעת הרמב"ם ג"כ וכן פסק לדינא. וכן דעת השערי רחמים פרנקו (חאה"ע סי' יט) בד"ה ואף. ע"ש. ולכן יש לחזק בזה את צירופו, אם אמנם גם הגבאי חתום על ההרשאה. ויש לבדוק על הכתוב אורגינל. אבל בלא"ה יפה כתב מעכ"ת להקל בנידון במקום עיגון כבנ"ד.

יישר כוחו וחילו לאורייתא.

ולכן טוב שיעשו כעצת מעכ"ת לכתוב הגט ע"פ ההרשאות שבידינו, ולהתיר האשה מעיגונה.

בכבוד רב ובברכת כתיבה וחתימה טובה

עובדיה יוסף

[1] ראה בנדון זה בשו"ת יביע אומר ח"ב (חו"מ סי' ב).

סי' כג
עוד בעניין הנ"ל

ב"ה, ירושלים תשד"מ

ראה ראיתי את אשר כתב ושירטט ידי"נ הרב הגאון המובהק מאיר כברק כמהר"ר **יוסף כהן** שליט"א אב"ד ירושלים, להכשיר הרשאה של "כתבו ותנו" שנכתבה בשני דפים נפרדים. וטעמו ונימוקו עמו בטוב טעם ודעת ע"פ סברת הגאון שהובא בספר העיטור ומגיד משנה. וכמו שכתב ג"כ הש"ך בחו"מ (סי' מו ס"ק פד) להכשיר בזה, ואף אני אביא מה שכתב הגאון ר' אברהם הלוי ז"ל בשו"ת גנת ורדים (חאה"ע כלל ד' סי' לב) להכשיר קיום הגט שנכתב בדף נפרד, והביא דברי בעל העיטור בשם גאון וכו'. וכתב לחלק בין שטרות דעלמא, לבין הקיום של הגט. ע"ש. כי ממנו נקח שיש מקום להכשיר בזה. ומה גם במקום עיגון כמו בנ"ד. לפיכך אף ידי תכון עמו להכשיר הרשאת כתבו ותנו שבנ"ד. והלכה כמותו צנה וסוחרה אמיתו, תרב גדולתו אשרי יולדתו. וע' פעמוני זהב (דכ"ה ע"ג ד"ה אחרי).

ויש לתת תעודת גירושין למבקשת בתיק הנ"ל, בהקדם האפשרי.

עובדיה יוסף

סי' כד
כתיבת שם בגט כשהביטוי בפה הוא בצורה אחרת מהכתוב

ב"ה, ירושלים יום ב ניסן תשל"ו

לכבוד ידידנו היקר הרב הגאון חו"ב יראת ה' היא אוצרו כש"ת ר' **שמעון ביטון** שליט"א. אב"ד ור"מ מרסייל, ירום ונשא וגבה מאד. את מכתבו קבלתי במועדו. ולרוב טרדותי בעסקי הכלל והפרט לא יכולתי להשיבו מיד, ואחר עד עתה. ומעמו הסליחה.

ראשית כל שמחתי למינוי כת"ר בקהלתו כאב"ד ור"מ. והנני מברכו: יה"ר שהשי"ת יהיה עמו בכל דרכיו להגדיל תורה ולהאדירה ולקרב את אחינו בית ישראל בשובה ונחת ובדרכי נועם לאביהם שבשמים, ולהנחותם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון להרביצם בנוה טוב ולרעותם במרעה שמן, לגדור גדר ולעמוד בפרץ. והשי"ת יכונן כסאו בחסד וברחמים ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח. רועי ישראל הנאמנים יתנו אל לבם לכל הנאמר באמת וצדק ביחזקאל (פרק לד). ובס"ד יגבירו חילים למען כבוד ה' ולמען עמו ונחלתו. וכל פרנס המנהיג את הצבור בנחת זוכה ומנהיגם לעוה"ב וכו' (סנהדרין צב.).

ועתה אשיב בקצור נמרץ לשאלת כת"ר אשר היא חצי תשובה, ומאן דתני כולה לא משתבש. כי אני רואה בעין יפה שכת"ר יסדר גיטין במחנה קדשו, ואל יצטרך להעבירם לפריז, כי ע"י כך ימנע בעיות עיגון, ועוד ענינים, כמובן לכת"ר. ובדבר שם העיר, יפה העלה כת"ר לכתוב "מרשילייא", אבל נכון הדבר להוסיף ולכתוב: "דמתקריא מרסיי", ואף שבכתיבה צרפתית נכתב מרסייל, כיון שאין מבטאים את הלמ"ד, שב ואל תעשה, ויש להמנע מלכותבו. וכמו שפסקו בשו"ת

צפנת פענח (סי' כה). ובשו"ת מערכי לב (בהשמטות סי' יג, עמוד תקב). וכן העליתי בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ב (חאה"ע סי' יח). (ושם הדגשתי מעיר "פאריש" שנקראת פַּרִי ובכ"ז כותבים "פאריש". וע"ש). ודי לחכימא ברמיזא.

והשי"ת יהיה עם כת"ר ויורהו כדת מה לעשות וד"ל.

בכבוד רב ובברכת חג כשר ושמח

עובדיה יוסף

סי' כה

אודות הגדר שהנהיגו בצרפת, שלא לתת גט אלא דרך ביה"ד בפריז

ב"ה, ירושלים א' מנ"א תשל"ו

לכבוד ידידנו היקר הרב הגאון חו"ב ר' ... שליט"א

דיין ומורה צדק בעי"ת מארסיי יע"א.

אחרי עתרת החיים והשלום וכל טוב.

הנני מוצא לנכון להודיעו כי כשבקרתי בחודש סיון בצרפת, ואני שמרתי ארחות פריז, באו אלי, כבוד הרב הראשי דפריז הרב... והרה"ג רחמים נהורי שליט"א, ומזכיר הקהלה מר... הי"ו, וקבלו בפני על שכת"ר מסדר גיטין במארסיי, בהסכמתי, והם מכבר גדרו גדר כדי שלא יהיה כל הבא מקרית חוצות, יטול עטרה לעצמו לסדר גיטין וחליצות, ולכן תיקנו ככל חומר התקנות שהסמכות הבלעדית לסידור גיטין וחליצות בכל ערי צרפת, היא אך ורק לבית הדין דפריז, ותקנות גדולות וקבועות שנו כאן, ואם התקדים הזה של עיר מארסיי ימשך, יכול לגרום לתנועות בדלניות גם ביתר קהילות צרפת ויהיה כל אחד בונה במה לעצמו, ויבואו ח"ו לידי ממזרות וכו' וקשים לעולם יותר מדור המבול (קדושין ו. יג.) ואני בשמעי דבריהם המצודקים, השבתי להם: "כי באמת לא ידעתי מהתקנה שלהם, ורק דימיתי כי בהיות ועיר מארסיי, היא עיר בפני עצמה וקהלה גדולה בישראל, וזכו לתלמיד חכם גדול כמו כת"ר שליט"א, לכן יוכל לסדר גיטין מבלי להעבירם לפריז, אולם עתה בהודעי מהתקנה הנז', אני מציע שיכתבו מביה"ד דפריז לכת"ר ככל הדברים הנ"ל, ובודאי שכתורה יעשה".

והן עתה ביקר אצלי כאן ידידנו היקר איש חמודות מדובר בו נכבדות יראת ה' היא אוצרו הרב הגאון המפורסם לתהלה כמוהר"ר... שליט"א, אב"ד דפריז, וטען בצדק ככל הדברים הנ"ל, והוסיף שגם הרב הראשי למארסיי הרב... שליט"א, ובמעמד כת"ר, חתמו על הסכם והתחייבו שכל הסמכויות של בית דין ישארו בידי בית דין דפריז, ולכן ביקש ממני לכתוב לכת"ר ולבקש ממנו לשמור בקפדנות על ההסכם ישן־חדש שהוסכם בין כל קהלות צרפת כאמור, שמטרתו לטובת הדת, לעמוד בפרץ, ולשמור משמרת הקדש בכל קהלות צרפת.

ולכן הנני פונה לכת"ר בבקשה שיפגש עם הרב... שליט"א בבית הדין דפריז, וימצאו את הדרך הנכונה לאשר ולקיים את התקנה החשובה הנ"ל, כפי שהוסכם בזמנו עמכם. אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וכו'.

כב' הרב... שליט"א הציע בפני, שאם יש מקרה דחוף שכת"ר יסדר גט במארסיי, יעמוד בקשר עם חברי בית הדין דפריז, ומצדם יהיו מוכנים לנסוע למארסיי, וישבו עם כת"ר בסידור הגט. וכל זה בכדי לשמור על התקנה הנ"ל שהיא לטובת הכלל, ואין כאן כל עניין אישי ח"ו.

אני מקוה שכת"ר יענה לבקשתי, והכל על מקומו יבוא בשלום. ואני תפילה שכסא כת"ר ירום ונשא וגבה מאד ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח להגדיל תורה ולהאדירה בבריאות גופא ובנהורא מעליא.

בכבוד רב ובידידות נאמנה, **עובדיה יוסף**
ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מכתבים נוספים של מרן בגליון המלא:

- אודות השם "גאליה" לגבי גט
- יבום לאשת האח שיש לו בן מגויה
- אם אפשר לשייך את הבן לאב ע"י בדיקת רקמות
- שא"א לכהן לוותר על כהונתו
- עידוד לסניף הפועל בהפרדה בין בנים לבנות
- הפסק בהכ"ס ובית המרחץ לגבי ברכות התורה
- לימוד בחזרת הש"צ לבחורי ישיבה, עשיית מנין ספרדי לברכת הלבנה בישיבה אשכנזית, אין לזוז מדברי רבותינו גם כשהם חולקים על חכמי המדע
- אמירת דברי תפלה לחתן בר מצוה קודם עלייתו לתורה
- עליית קטן לספר תורה כמה ימים לפני שנעשה יג שנה ויום אחד
- כהן שנשוי לאשה שיש לה בת מגוי, שפסול לכהונה, ויש לנהוג כנגדו בחומרת הדין אם הוא מתנגד לכך
- עליית ראשון ללוי, כשאין כהן בביהכ"נ
- תרגום הקריאה בצבור, אם המאחר לבא לביה"כ רשאי להיות ממנין שבעה עולים לס"ת, ועוד עניינים
- עליית "מוסיף" לס"ת בימי שני וחמישי כשיש שמחה בביהכ"נ
- עמידת העולה לאחר שסיים קריאתו בצד שמאל של העולה אחריו
- ס"ת תורה שנמצאו בו טעויות לעניין חזקה, עליית רווק לש"צ בימים הנוראים אף שאינו בחור ישיבה
- קריאה קדושה שלא לדבר דברי חולין בביהכ"נ
- הוצאת הפרוכת מארון הקודש, עקב ציפו הדלתות מזהב צורת אריות בארון הקודש
- כוחו של תלמיד חכם הפוסק הלכות
- מי שיש לו כרמים ופרדסים, אם אפשר לתת לו תעודת כשרות רק על סוג מסוים

אל לומדי ומעייני 'קובץ בית יוסף', ה' עליהם יחיו!

כתב מרן רבינו הגדול בשו"ת יביע אומר חלק ב (חאו"ח סי' כא אות ט) בתשובתו המפורסמת אודות החומרא במוצ"ש כדעת ר"ת:

"וכן בקודש חזיתיה להגאון מהר"י פראג'י בשו"ת מהרי"ף (סי' מז), שהאריך לומר שהעיקר כד' ר"ת וכו', ושם כתב להשיג ע"ד חבירו הגאון מהר"א הלוי (מח"ס גנת ורדים), שכתב שיש לסמוך בזה על הגאונים והרי"ף והרמב"ם שחולקים על ר"ת וכו', ועל זה השיב שכבר בקונטרסו הראשון שחיבר על זה **[נאבד מאיתנו וחבל על דאבדין]** יישב דברי הרי"ף והרמב"ם בטוב טעם ודעת, והוכיח שדעת הרמב"ם כר"ת". עכ"ל.

והנה קונטרס זה נמצא בשנים האחרונות, ופורסם רק בצורה חלקית בבמות תורניות שונות [בקובץ 'אסופות' חלק יד, שנת תשס"ב, ולאחמ"כ בשו"ת גינת ורדים החדש, מכון ישמח לב, סוף חלק או"ח]. **אמנם, בשורה טובה בפינו, כי הקונטרס הזה שמרן רבינו זלה"ה הצטער שנאבד מאיתנו, יתפרסם בס"ד כאן <u>במלואו לראשונה</u> מתוך כתב ידו של המחבר זלה"ה,** וקוראי קובץ בית יוסף יוכלו ללמוד את דעת הגאון הנ"ל - רבי יעקב פראג'י זלה"ה (שהיה אב"ד אלכסנדריא לפני כשלוש מאות שנה), בשיטתו בעניין זמן בין השמשות, ושהעיקר כשיטת ר"ת וכמו שפסק מרן בש"ע.

חלק מקונטרס זה היה אמור להתפרסם לראשונה החודש במדור "דובב שפתי ישנים", אולם בשל עיכובים טכניים נבצר מאיתנו לפרסמו החודש, היות ורצוננו להוציא בע"ה דבר מתוקן ושלם מתחת ידינו, כיאה וכיאות לבמה מכובדת זו, אולם בע"ה ובלנ"ד בירחון הקרוב יפורסם קונטרס חשוב זה בשלימותו, שמחברו כתב אודותיו (בתשובתו להרב גינת ורדים, שו"ת מהרי"ף סי' מז, והובא ביביע אומר שם): **"ולא נתעוררתי לשולחו אלא ע"י שאמרו בחלום שטוב הדבר לפרסמו בעולם, שעל ידו הרבה מן החרדים לדבר ה' יתנהגו על פיו, ואפשר שעי"ז תתקרב הגאולה!".**

כאמור בחודש הבא אי"ה יתפרסם כאן הקונטרס בארוכה, ובו דברים מעניינים וחשובים בסוגיא מסועפת זו.

המערכת

בית ועד לחכמים

תשובות מרן עמוד ההוראה הגאון רבינו **יצחק יוסף** שליט"א
הראשון לציון והרב הראשי לישראל - נשיא בית הדין הרבני העליון - בעל ה"ילקו"י"

2 מתוך 13 מאמרים של מרן הראשון לציון שליט"א

סימן מו

גדר האיסור לחבר ספר ולגנוב דברים מאחרים בלא להזכירם כלל

ב"ה. כא תמוז תשע"ו

לכבוד האברך השקדן
הרה"ג רבי **יואל שבתי** שליט"א
שלום רב,

באשר שאל כיצד להתייחס למחבר ספר שגנב הרבה מספרים אחרים, ולא הזכיר שמותם.

הנה בספרי (בפרשת שופטים על פסוק לא תסיג גבול רעך) איתא, דקאי ג"כ על האומר דברי ר"א בשם דברי ר"י, ודברי ר"י בשם ר"א, לומר על מי שאומר טהור טמא, וכן להיפוך.

ובתוספתא (פ"ז דב"ק) אמרו, כל הגונב דעת הבריות נקרא גנב, שנאמר, ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל.

ובספר חסידים (מרגליות, סי' תקפו) הביא בשם ס' הכבוד, לא יחטא האדם לאחר מות האדם בשביל אבותיו, אם יודע שאביו לא עשה פירוש של אותו ספר, ואביו צוה לו תכתוב שמי עליהם, שאני עשיתי אלה הפירושים, וכבר אמר לו בחייו אותו פלוני עשה אותם, ואני רוצה שתכתוב שמי עליהם כדי שיאמרו עלי ז"ל, לא יכתוב הבן, אלא [שם] פלוני הרב שעשה אותם. וכן דורש בספרי וכו' הכל בספר הכבוד.

ושם בפירוש ברית עולם, כתב, שאם היה מקיים צואת אביו, מלבד שהוא חוטא גם לאביו, יש לו עונש גדול בעולם הבא, שגנב הפירוש, ובכל פעם שמזכיר נענש. ומ"ש שיכתוב שמו, היינו משום שלא יבא אדם לומר שהוא שלו. א"נ יכתוב שם המחבר להיותו אדם גדול יקבלו דבריו. אבל בלא"ה אין קפידא, כמ"ש הרב פנים מאירות. וכן מוכח מדברי רבינו סימן שסז, וזה היפך ממ"ש הרב המפרש כאן, והוא תלה בספר הכבוד, אך לא ראה הס' שאינו מצוי. ע"כ.

ובמדרש תנחומא (פרשת במדבר), **ובילקוט** (משלי כב) אמרו, כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו דאל תגזול דל, והובא במג"א (סי' קנו). אלא דמה שהביא זאת מהגמ' בנדרים, כבר העיר בשו"ת נו"ב (מהדורה תנינא או"ח סי' כ), שאין זה בגמרא נדרים, והוא בילקוט משלי. וכן העיר בכה"ח (שם אות יד) שאינו בגמ' אלא במדרש הנז'.

ומטעם זה הקפידו לרשום שם המחבר על הספר, כדי שאחרים לא יתהדרו בדבריהם, ויעברו על האיסור הנ"ל.

ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קנו) כתב, אודות א' שגנב תורה שחידש ת"ח אחד, והוא כתב זאת בשמו, אם נפסל מלהיות סופר, והביא דברי הגמרא יבמות (צ.), וירושלמי (ספ"ב דשקלים) דמייתי עובדא דר"י כעס על ר"א שלא אמר שמעתתא בשמו. ור"י בר אידא פייסו שממיל' נשמע. ופריך בגמר' מאי כולי האי ומאי נפ"מ דר"י בזה, ומשני משום מ"ד אגורה באהליך עולמים. ע"ש. ואי נימא דיש בזה משום גזל או משום לא תסיג גבול, א"כ ר"י דלא ידע פיוס דר"י בר אידי דממיל' יודעין זה, א"כ שפיר כעס אי נימא דיש לחוש משום גזל או משום לא תסיג.

ואמנם ברמב"ם (פ"ב מהל' שופר) **ובש"ע** (או"ח סי' תקפו סי"ב) נפסק דבגזל שופר ותקע יצא, שאין בקול דין גזל. וכן קי"ל בהל' מגילה (סי' תרצ"א). והיינו משום דהוי דבר שאין בו ממש, ודמי למאי דקי"ל קול ומראה וריח אין בו משום מעילה, וא"כ כ"ש בזה שאומר חיד"ת שת"ח אחר חידש, והוא אומר אותם בשם עצמו, דלא חשיב גזל.

ואמנם הגונב חידו"ת דהיינו שאומר משמו מאי דחידש ת"ח אחר זה, אסור משום מדבר שקר תרחק, או משום גניבת דעת, דאסור כמו כל מרמה שמרמה לאדם אחר. ובירושלמי שם משמע דמי שאומר דבר בשם מי שלא אמרו, אינו אלא שעי"ז גורם טעות בדין, שאחד בר סמכא וא' אינו בר סמכא, ובוודאי האמת אהוב אצל השי"ת בכל העניני', כ"ש בעניני תורה, אבל שיהא בזה משום לא תסיג גבול אינו מוכרח. עכת"ד.

וכתב עוד בספר חסידים (סי' רכד) דכל האומר דבר שמועה מפיהם של צדיקים שנפטרו הם מתפללים עליו שם ומליצים טובה עליו. וכתב מרן החיד"א בברית עולם שם, דלעומת זה אם עושה ספר מהתורה שגנב מאחרים, הם מקללים אותו ובחצי ימיו יעזבנו, מקל וחומר דאם הנהנה בכבוד התורה נוטל חייו ק"ו למי שנהנה במה שגנב תורת אחרים. ואחריתו יבא בגלגול אחר ויהיה נבל ויהיה מזולזל.

וז"ל השל"ה (במסכת שבועות): מה מאד גדולה עבירה זו בעיני, האומר פשט הכתוב בספר או אשר שמע ואינו מזכיר שם אמרו או כתבו, דהוי גונב נפשות. והובא בספר נוהג כצאן יוסף (דף עט אות ח). ע"ש. אלא שמצינו בספרן של ראשונים שכתבו, ויש מי שפירש ולא הזכירו את שמו, ולדוגמא עיין במאירי שבת (לט:).

ועיין בשו"ת שלמת חיים חלק ד (סי' לא) שכתב, דאפי' בש"ס יומא (י.) אמרו, דחד מרבנן השיב מאי צעירי הצאן וכו', ולא נזכר מי הוא. וכפי הנראה לא מצאה הקפידה מקום לנוח אלא כשכותב זאת מסברא דנפשיה.

והנה בתוספתא הנ"ל אמרו עוד, המתגנב מאחר חבירו והולך ושונה פרקו, אע"פ שנקרא גנב, זוכה לעצמו, שנאמר, לא יבוזו לגנב כי יגנוב וגו'. סופו שמתמנה פרנס על הצבור, ומזכה את הרבים, וזוכה לעצמו ומשלם על מה שבידו וכו'. ע"כ. וכן הוא במדרש משלי, לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, שאין לבזות למי שגונב דברי תורה ומעתיקן. ספר המקוצעות. והובא במרדכי (ס"פ המפקיד). ובבית יוסף ודרכי משה

(חושן משפט סי' רצב). **וכתב הסמ"ע** (שם ס"ס רצב) דמותר אפי' ידעינן ביה דקפיד. מיהו מור"ם השמיטו, ואדרבה כתב ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו. ומזה מוכח דס"ל דאם ידעינן דקפיד דהוא אסור. גם המרדכי לא כתב אלא בלשון אפשר. ע"ש. ודעת הש"ך שם, דגם בחבירו מקפיד מותר להעתיק.

ואמנם כל זה במעתיק לעצמו מתוך שהוא רעב לד"ת, כמו שאמרו בסיפא דקרא, כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, כוונתו לשם שמים, אבל בגונב גופי הלכות במקורותיהם מאחר, ומדפיסן על שמו, מלבד מה שגונב דעת הבריות, הנה נקרא גנב.

וכן ראיתי בשו"ת שבט הלוי חלק ח (סי' שיג), שנשאל באחד שהעתיק מספר ליקוט וביאור הלכה שנאסף על מצוה אחת בהרבה יגיעות והוצאות, והספר נתקבל ברוב חיבה אצל גדולי הדור, ועכשיו בא אחד ומצא הכל מוכן לפניו, והעתיק מכל מה שכתב שם בשם מקורות הראשון כאילו הוא אספן, ומילא אוצרו מעמל אחרים, ושינה את הסדר, וחיבר ספרים ממה שנכתב שם, והוסיף קצת ממה ששמע מאחרים, או איזה מנהגים, אבל עיקר הספר ההלכות ומקורות, וכל נתח טוב לקח מאחרים. והשיב, שכבר ידוע שכיום קשה מאד להעמיד הדת על תילה, ובפרט בענין הדפסת ספרים ממה שיגעו אחרים, ואסמכו דבר זה אמדרש משלי, לא יבוזו לגנב, זה הגונב דברי תורה מאחרי חבר. ופשוט דזה מדבר מאדם שהוא רעב לדברי תורה, והיינו דאין לו שום הזדמנות לבא לדברי תורה רק אם יגנוב אחרי החבר, וקאמר בתוספתא אע"פ שנקרא גנב מכ"מ מתעלה כי היתה כוונתו לש"ש, - ומה שאנו קוראים לו גנב דרך בזיון, לענ"ד היינו משום דנהי דהותר לו לבא אחרי החבר, או להעתיק מספר, אבל היה לו להזכיר פרק זה ששנה בשם החבר, כדרך האומר דבר בשם אמרו מביא גאולה לעולם, ומ"מ אעפ"כ שכרו מאת ה' כי היתה עיקר כוונתו לש"ש, שיזכה גם הוא לד"ת, כי רעב הוא לתורה. וברור שכוונת התוספתא בחבר ששונה פרק אחד בתורה שבכתב, או בתורה שבע"פ, וע"ה השומע לא היה אפשר לשנות זה מעצמו, ולוקח או מעתיק דבריו אחריו, כדי שגם יזכה גם הוא במעלת לימוד התורה ות"ח, אבל ת"ח אחרי ת"ח, שהראשון חידש והמציא מדעתו הרחבה חלקו בתורה, בגדר כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ואומרים במתיבתא דרקיעא בשמו, ובא אחר ואומר זה על שמו, בלי להזכיר שם הראשון, ה"ז עון פלילי וגניבת דעת, ועיין בתשובת שואל ומשיב (קמא ח"א סי' מד) שהחמיר בזה וביטל דעת מי שהיקל בזה ע"י שמכניס איזה שינוי בדעת מי שקדמו. ואע"פ שאין להקפיד על מחבר ספר במקצוע של תורה שיגע ונתגדר בו, ובא השני ונכנס גם כן למקצוע הזה, ועי"ז לא נשאר הראשון היחיד מומחה במקצוע זה, אין תביעה על השני ועל הבאים אחריו, כי תורתינו הקדושה שדה הפקר, ותורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יטלנה, כמ"ש רז"ל וברמב"ם הל' ת"ת, מ"מ כל זה בישרות בלי שמצער את הראשון. וקצת תמיה לי על גאון ישראל הגר"ז מרגלית בשו"ת בית אפרים (יו"ד סי' כ) שנראה קצת מדבריו שהקפיד על הגאון לבושי שרד שנכנס במלאכת שמים שלו בטריפת הריאה. וכנראה הקפיד רק על מחלוקותיו בהלכה שלא כדין.

וגם אם הדבר נוגע רק על ידיעות בשיטות ראשונים שאינם ידועים כ"כ, ומחבר אחד המציאם, ראוי למחבר השני עכ"פ לגלות שזכה בזה ע"י קודמו.

ושמענו פעם בשם הגה"צ רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל שאמר, שעיקר הקפידא בזה הוא במילי דסברא וביאור בדברי הפוסקים, אבל בציונים מדברי הפוסקים המצויים ביותר, כמו הש"ע, המג"א, משנ"ב, וכדומה, אין בזה כל כך קפידא, ואינו חייב לציין בכל פעם שראה פוסק זה אצל מחבר פלוני או אחר. [ואף שאין זה ברור שאמר כן, מ"מ הוא מילתא דמסתברא]. וע"ע בשו"ת שלמת יוסף (סי' ה' אות ג) מ"ש בזה.

והרב בעל נועם המצות כתב בזה"ל: והנה אבוא בזה להעיר בדרך כלל על המחברים אשר מהראוי והנכון לכתוב בראש החיבור כי ימחלו לכל איש אשר ירצה לומר דבר חידוש מהחיבור יוכלו לאומרו בשם עצמם, כי אמרו רז"ל (שבת קמט.) אמר רבי יעקב בריה דבת יעקב, כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר גם ענוש לצדיק לא טוב, וכתיב, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. [וכתב בהגמ"י (הלכות חובל ומזיק פ"ה) גרסינן פ' השואל, כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר: גם ענוש לצדיק לא טוב. וכתיב, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. ובפ' החובל, אמר ר"נ כל המוסר דין על חבירו הוא נענש וכו', וה"מ דאית ליה דיינא בארעא. וא"ר יצחק, אוי לו לצועק יותר מן הנצעק. והרשב"ם גריס, אוי לו לצועק יותר ממי שאין צועק. וכן הוא במכילתא]. וזה ידוע אשר נמצא הרבה בני אדם אשר אף אם לא ימחול המחבר ג"כ בלבו לא יועיל, כי אחרי אשר אחרים לא ידעו מזה, יעשו עבירה, כמאמרם ז"ל (קידושין פא.) וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה ועוברת על נדריה ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה, ואע"פ שהוא מופר. ע"כ נכון הוא מאד לכל מחבר אשר יכתוב זאת גלוי לכל, שמוחל הוא על כבודו, ויכול כל אדם לומר בשם עצמו איזה חידוש מה שימצא חן בעיניו, שיכול לאומרו בשם עצמו. ע"כ. וכתב הריטב"א (ב"ב כב.) הא דאמרינן בשמעתין מר אמר אנא ענישתיה, כל אחד מהם היה מצטער על עצמו שמא ח"ו נענש על ידו, כדאמרינן התם (שבת קמט:) כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר גם ענוש לצדיק לא טוב, וכתיב לא יגורך רע.

ובקיצור שלחן ערוך (סי' עא סעיף ג) כתב, דעל כן יתן האדם אל לבו למחול לכל אדם שחטא כנגדו, שלא יענש שום אדם מחמתו, ויאמר שלש פעמים: שרי לכל מאן די צערן, ואחר כך יאמר רבונו של עולם הריני מוחל וכו'. ע"כ.

ואמנם היכא שהזיקו לצדיק ונענשו בגללו בלא שקיללן או הקפיד עליהם, אין בכך פגם לצדיק, וכמ"ש בשו"ת צמח צדק (הקדמון סי' ו ד"ה וכן) דאם הצדיק לא עביד מידי אלא בני אדם עומדין עליו, והקב"ה נפרע מהם, ודאי דאין הצדיק ראוי להיות נענש ע"ז. דאי איתא דמי שחבירו נענש על ידו אפי' כשאין הוא הגורם יהא הוא נענש ע"ז, היאך שלח לו דום לה' וגו' השכם והערב וכו', כיון שגם הוא עצמו יהא נענש ע"ז, אלא

ודאי דבכה"ג שאין הצדיק עצמו מעניש אותו, ואין הוא הגורם למעשים שעושים לו אלו שעומדין עליו, הקב"ה נפרע מהם, ובודאי דאינו נענש ע"ז. ע"כ.

גם בשו"ת חתם סופר (קובץ תשובות סי' יח ד"ה אולם) כתב, דמה שאמרו דכל שחבירו נענש על ידו וכו', כל זה דוקא אם הצדיק מקללו ומענישו, דבזה גם לצדיק יש עונש כיון שחבירו נענש, אבל אם הצדיק לא עשה כלום, רק הקב"ה נפרע ממנו ונוקם נקמתו של הצדיק, ודאי אין הצדיק נענש על ידו, וראיה לזה מדאיתא בגיטין (ז.) שלח לי' מר עוקבא לרבי אלעזר, בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות מהו כו', השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאליהן, הא מסתעף מזה שיהיה לו עונש, כיון שחבירו נענש על ידו, אלא ודאי כיון דהוא לא עשה מעשה אינו כלום, והראיה גדולה היא, דהתם היה גניבא תלמיד חכם גדול וצדיק, רק פלגאה היה כדאיתא סוף פרק הניזקין [שם סב ע"ב]. מאי דמייתי התם בגיטין ז. בעוד רשע לנגדי, לא ח"ו שכינה את גניבא בשם רשע, אלא מק"ו אתיא עלה, אפי' אם רשע לנגדי אשים מחסום לפי כל שכן גברא רבה, אלא השכם והערב, ולבסוף נתנוהו לגניבא בקולר שמע מינה אין חבירו נענש על ידו, ויפה כתב צמח צדק. ע"כ.

בברכת התורה

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

סימן מז

לצרף סברת הרשב"א בדין פסיק רישיה, עליה במעלית שבת לאדם רגיל, משחקים בשבת לגדול

בס"ד, יג תמוז תשע"ו

לכבוד השואלים הנכבדים ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה,

מה שדיברנו בשיעור בלווין שדעת מרן מלכא זצוק"ל, שאין להתיר פסיק רישא כשמתכוון למלאכת היתר ע"פ סברת הרשב"א אלא בהצטרף ספק נוסף, כך היתה דעתו של מרן ביבי"א, וכך ביארנו בילקו"י שבת כרך ה. ראה שם. ואמנם לאחר עשרות שנים מרן זיע"א כתב בספר חזו"ע שבת ח"ה (עמ' צז), שאם נכנס צבי לבית יש אוסרים לסגור הדלת אע"פ שאינו מתכוין לצודו, ויש מתירים, ונכון להחמיר. ומשמע דמעיקר הדין סמך על הרשב"א. צ"ל דלאו דוקא, וכוונתו שיש לצרף עוד צירוף נוסף, ואז אפשר לסמוך על דברי הרשב"א. וצ"ע אם נוסח זה בדוקא, ושמא אחד המגיהים שינו בנוסח הסעיף בסופו, וצ"ל ויש להחמיר.

ומה שדיברנו דשרי לעלות ולרדת במעלית שבת אלא דנכון להחמיר, ושאלתם שבספר הליכות עולם ח"ד (עמ' קנח), משמע דוקא חולה או יולדת, הנה עיין בהערה שהביא מ"ש הגרש"ז אוירבך להתיר, ומ"ש בשו"ת מנחת יצחק לאסור, ודעתו למסקנא כדעת המתירים, ושם הנידון בסתם אדם ולא דוקא בחולה, ומ"ש בהלכה חולה או יולדת זה מפני ששם מדבר בהלכות חולה ולכן הזכיר חולה, אך לאו דוקא הוא. וזיל בתר

טעמא, שלפי כל מה שנתבאר בטעמא דמילתא מה לי חולה וזקן מה לי אדם בריא, אטו הגאון רבי יצחק אלחנן שהיקל בפ"ר דלא איכפת ליה בדרבנן הוא דוקא בחולה. זה ודאי אינו.

ובענין סומא שעלה לתורה אם לענות אמן אחר ברכותיו, ע' בספר ילקו"י שבת כרך א חלק רביעי (מהדורת תשע"ג עמ' תכא), שנתבאר לכתחלה אין להעלות סומא לס"ת גם לא לעליית מוספים, אולם אם עלה לא ירד, ואין גוערין בו, כיון שיש לו ע"מ שיסמוך, וע"ש בהערה נימוקי ההלכה, ועל כן מותר לענות אמן אחר ברכותיו.

ובענין לשחק במשחקים בשבת, הנה לדידן כל המשחקים בשבת עבור הגדול הם מוקצה, כי שבת נועדה לתפלה ולתורה, ולא לאיבוד זמן במשחקים. אא"כ הקטן בוכה ורוצה לשחק בהם שבזה מותר לגדול להביא לו את המשחקים, ובזה יסמוך על הרמ"א. וע' בספר ילקו"י שבת כרך ב (עמ' שצא, ועמ' תקב, ועמ' תרלו), דקטן המשחק בצעצועים בשבת א"צ להפרישו, וי"א שמ"ש הש"ע (סי' שח סמ"ה) גבי כדור דאסור לשחק בו בשבת דוקא בכדור אסר, דיש שם טעם נוסף וכמ"ש בירושלמי טור שמעון למה חרב י"א מפני הזנות, וי"א שהיו משחקים בכדור, ולפ"ז שאר המשחקים יודה מרן דשרי לטלטלן, ויש סוברים שבכל אופן לדעת מרן כל המשחקים אסורים לגדול לשחק בהם בשבת, וכן הביא במג"א (ס"ק עב), בשם שבולי הלקט שדבר שתשמישו רק לשחק בו, אין שם כלי עליו, וחשיב כאבן, והוי מוקצה מחמת גופו. ע"ש. ולא דוקא בכדור, וכן נראה מסתמות דברי מרן. וראה בילקו"י שם עמ' תרלז. וראה עוד בילקו"י שבת כרך ב מהדורת תשע"א סימן רסה.

וההיתר ליתן לקטן משחקים בידים, הוא על פי מה שכתב מרן הב"י בסימן רסא גבי קידוש בביהכ"נ, דכיון שיש חולקים בזה, אף שבגדול יש להחמיר, מיהו מותר ליתן לקטן לשתות מהיין בקידוש שעושים בביהכ"נ. דכיון דדין חינוך הוא מדרבנן, יש לסמוך על המקילין. וה"ה בנ"ד. [ואמנם אין לזה קשר למחלוקת הראשונים שהובא בסי' שמג, אם מותר ליתן לקטן בידים איסור דרבנן, שדעת הרמב"ם לאסור בזה, ולדעת הרשב"א והר"ן מותר ליתן לקטן בידים איסור דרבנן. ומרן שם פסק כדעת הרמב"ם, ולכאורה לפ"ז גם בנ"ד אין ליתן לקטן בידים את המשחקים בשבת, אולם הכא י"ל דלכו"ע אין לגדול לאחוז במוקצה כדי ליתנו לקטן, שבעצם האחיזה במוקצה הוא עושה איסור, ואילו בנתינת איסור דרבנן לקטן בידים, הגדול אינו עושה שום איסור. ואמנם מאחר שיש אומרים שאין דין מוקצה במשחקים בשבת, בכה"ג אף הגדול מותר לו לאחוז במשחקים וליתנם לקטן, ולסמוך על המקילין לצורך הקטן. ומה שיש שטענו שכיום שיש בתי חרושת מיוחדים למשחקים וכו', הנה מאן יימר לן שבזמנם לא עשו משחקים במיוחד לקטנים לפי היכולת של אותו דור, סוף סוף אין המשחקים מיועדים לגדולים, כי לא ניתנו שבתות וימים טובים לעם ישראל אלא כדי שיעסקו בהם בתורה, ולעונג, אבל לא לדבר שאין בו צורך האדם כמו משחקים. ומש"ה מיבדל בדילי מיניה אינשי והוו מוקצה לגדולים. וראה בילקו"י שבת ב הנ"ל אריכות בביאור דין זה].

על כן אע"פ שבספר שמירת שבת כהלכתה היקל בזה, אנו שנוהגים ופוסקים כדעת מרן הש"ע אין לגדול לשחק בשבת לא בכדור ולא בשאר המשחקים, ורק להושיט לקטן מותר. ומה שאמר הרב בוטבול ברדיו בשם מרן אאמו"ר זיע"א, שמותר לשחק בכדור ושאר משחקים בשבת גם לדעת מרן הש"ע. אינו נכון, והוא בניגוד גמור למה שנתבאר בשם מרן אאמו"ר בילקו"י. וחבל שגרם בלבול בצבור בענין זה. וב"ה שלאחר זמן יצא לאור חזו"ע שבת כרך ג, ושם העלה כדברינו ממש, ומהטעמים שביארנו בס"ד בילקו"י, שאין להקל לשחק במשחקים בשבת. ורק ליתן לקטן יש להקל בזה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מאמרים נוספים של מרן הראשון לציון שליט"א בגליון המלא:

- זמן נץ החמה
- קשר תפילין, להסדיר תפלתו קודם שיתפלל, רגל על רגל בביהמ"ד
- חצי שיעור בשבת
- שער חשמלי לחניה של רכב שנפתח כשעובר שם אדם ע"י קרן לייזר, ואם פסיק רישיה דלא נ"ל מדרבנן
- לשון הרע בשידוכים
- אשה שערכה במשך שנים ארוכות קבלת שבת לנשים, ורוצה להפסיק, אם צריכה התרה, ובשבח מזכי הרבים
- כיצד יש לנהוג לגבי בישולי באשה מבוגרת שזקוקה למטפלת גויה, ודין הכלים שבישלה בהם
- מאכלים סיניים שמשתמשים בבישול בחלב קוקוס, אם צריך להשאיר חתיכות קוקוס מתוך המאכל
- משפחות מאר"י שנוסעות לחו"ל, וכעת יש הפרש של פרשה אחת בין הארץ לשאר הארצות, כיצד עליהם לנהוג
- אם האורחים בחתונה צריכים להמתין לשבע ברכות, ברכת שהחיינו על פירות מורכבים, הדלקת גפרור ביו"ט
- מי שהשתתף בחתונה אך לא שמע את ברכות הנישואין, אם נחשב פנים חדשות

סי' נט

הרה"ג הרב אליהו בר שלום שליט"א

דיין ומו"צ שכ' רמת שלמה בעיה"ק ירושת"ו
ראש בית הוראה "משפטי החיים" בת ים

תרי קלי בברכת נישואין, ואשה המברכת עם איש

כיבוד שני מברכים יחד בברכת נישואין ♦ תרי קלי לא משתמעי

לרגל מאורע מצער שאירע כעת, שמסד"ק א' נתן לאיש ואשתו לברך יחדיו ברכה שביעית מברכת הנישואין, הריני לשלוח לירחונכם הנכבד ב' אותיות מספרי משפט הנישואין (כת"י) אשר כתבתי בענין זה. ויה"ר שנהיה לתועלת, והשי"ת יגדור פרצות עמו.

כיבוד שני מברכים יחד בברכת נישואין

א. נתתי אל לבי לידע האם ניתן להזמין שני אנשים לברך "יחד" ברכה מברכות הנישואין. היינו כגון שהם חזנים ומשווים את קולותיהם זה לזה יחד, או שמברכים בקולות עולים ויורדים מכוונים זה עם זה לנועם הצליל והנגינה, ושניהם נשמעים היטב, וכמנהג הרבה פרקי חזנות הנערכים כך, אם שרי לעשות כן בברכות הנישואין. [ובאמת שאלה זו קיימת בכל ברכה שאדם מברך כדי להוציא את זולתו, אם יכולים לברך שנים יחד בכוון קולותיהם באופן שיישמעו שניהם. ואינה מיוחדת לברכות הנישואין; אלא שבד"כ בשאר עניינים לא מתעוררת שאלה זו כי אם בשמחת חתן וכלה ששם מצוי שהמשפחות מבקשות להרבות שמחה וכבוד].

והנה סוגיית תרי קלי לא משתמעי נפתחת בגמרא (שבועות כ:), שם איתא: "תניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכול לדבר, ומה שאין האוזן יכול לשמוע". ומבואר שאין אוזן האדם יכולה לשמוע שני דברים שונים הנאמרים יחד. ובירושלמי ברכות (פ"ה ה"ג) הנוסח הוא "שאין שני קולות נכנסים לתוך אוזן אחת". ומדבר זה למדו חז"ל דינים בכמה הלכות המתקיימים ע"י אמירה ושמיעה. וראשיתם מ"ש במס' מגילה (כא:), "בתורה אחד קורא ואחד מתרגם, ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין. ובנביא אחד קורא ושנים מתרגמין, ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין. ובהלל ובמגילה אפי' עשרה קורין ועשרה מתרגמין, מאי טעמא כיון דחביבה יהבי דעתייהו ושמעי". ע"כ. עוד מצינו בגמרא מס' ר"ה (כז:), דבראש השנה היו תוקעין במקדש בשופר ובשתי חצוצרות מן הצדדין, ושאלה הגמ' הא תרי קלי לא משתמעי וכו', ותירצה דלכך מאריך בשופר. ושוב דחתה תירוץ זה ותירצה דמחד גברא לא משתמעי אבל מתרי גברי משתמעי. ושוב שאלה שגם מתרי גברי לא משתמעי כדתניא בתורה אחד קורא ואחד מתרגם וכו', והשיבה "הא לא דמיא אלא לסיפא, בהלל ובמגילה אפי' עשרה קורין, אלמא כיון דחביב יהיב דעתיה, הכא נמי כיון דחביב יהיב דעתיה ושמע".

מבואר שאין שני קולות נכנסים יחד לאוזן אחת, אבל רק בעניינים רגילים,

משא"כ כשהדבר חביב יש יכולת לאדם לשמוע תרי קלי. ומעתה מקום יש לעיין בכמה שאלות בכלל זה: הא', אם מיירי בשני קולות של שני בני אדם, או באדם אחד המוציא שני קולות יחד. והב', אם מיירי בשני קולות שונים זה מזה, או בשני קולות שוים זל"ז. והג', אם חביב הוא תוצאה של הדבר הנאמר, או של הצורה הנאמרת. והד', האם מדובר כאשר רוצים להוציא אחר יד"ח, או אף כשלא בא לצאת אלא שכשיש ב' קולות הם מבלבלים זה את זה ואף אחד אינו שומע את עצמו ואינו יוצא יד"ח עצמו. ומתוך בירור פרטים אלו, תתבאר הלכה זו.

והנה הדינים בגמרות הנ"ל נפסקו להלכה.

בש"ע (או"ח סי' קמא ס"ב) הלכה היא שאי אפשר לשנים לקרוא בתורה יחד כדי להוציא את הצבור יד"ח, כיון שתרי קלי לא משתמעי. ואפי' במפטיר הדין כן (כמבואר בט"ז סק"ב שם). וכן גם בהפטרה הדין כן (ברמ"א סי' רפד ס"ה), אף שהיא מהנביא וסיפור דברים שלכאורה השומעים נמשכים אליהם[2]. גם גבי התרת נדרים, כתוב בספר המנהגים (טירנא, הגהות המנהגים ליום כיפור, אות קנה) להעיר שיש לשליח ציבור לומר כל נדרי בקול רם ולקהל בקול נמוך, דאחרת תרי קלי לא משתמעי.[3] גם גבי אמירת קדושה בחזרת העמידה, נחלקו האחרונים אם יכולים כל הציבור לומר יחד, או שיש לש"צ לחזור ולומר לבדו, מטעם הנ"ל דתרי קלי לא משתמעי[4]. וע"ע בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קכב) סערה גדולה סביב אמירת קדיש ע"י כמה אבלים יחד, אם יאות לעשות כן דהא תרי קלי לא משתמעי. ואע"פ שאין שם להוציא י"ח, מ"מ כיון שאין השומעים שומעים את כל אחד, א"כ עונים אמן בלי קדיש (של אותו שלא שומעים אותו), ואין מצדו שבח לה'. ונפק"מ בזה אם יועיל שא' יאמר בקול רם והשאר עמו בלחש. ע"ש[5].

---

[2] ומטעם זה הזהירו כמה אחרונים שלא יקראו כל הצבור יחד את ההפטרה בקול רם, דא"כ לא יצאו יד"ח הקורא, דתרי קלי לא משתמעי, וההפטרה נתקנה לאומרה בצבור ולא שכל אחד יצא לעצמו. ולכן יש לשים לב שהמפטיר יקרא בקול רם להוציא. ויש שסנגרו על מנהג זמננו מטעם שבלא"ה הקורא אינו קורא מנביא בקלף להוציא. עיין שערי אפרים (סי' ט סל"ג), וחת"ס (או"ח ח"א סי' סח). איך שיהיה יש להעיר ולעורר שלא נכון מנהגם העולים למפטיר וקורין את ההפטרה בקול נמוך.

[3] ובזה יש להעיר על מנהג הספרדים שאומרים התרת נדרים בער"ה ובעיוה"כ בערבוביא, זה צועק וזה בלחש זה מקדים וזה מאחר, שיש לתקן מנהג זה. דכיון דתרי קלי לא משתמעי, אין המתירים שומעים את בקשת ההתרה מכל אחד, ובקשת התרה בכתב או ברמז אינה בקשת התרה. ובמקו"א כתבנו בזה. וזכרוני בילדותי שלא כן היו עושין, אלא הכל אומרים בשוה יחד בקול אחד. ובמקומות של מדקדקי הלכה מקפידים בזה עד היום, והכל אומרים בקול וקצב אחד שוה ממש, אשרי עין רואה.

[4] עיין בזה באורך בשו"ת יבי"א (ח"א ח"ז אור"ח סי' יד), ובס' ילקו"י למר בריה (ח"א סי' קד ה"ב), שכתב במסקנת דבריו שיש להנהיג שהש"צ יאמר את הקדושה בקול רם יותר מהצבור, וזאת בשביל העומד באמצע שמונה עשרה שיוכל לשמוע מפי הש"צ את הקדושה, דתרי קלי לא משתמעי. עיי"ש. אמנם עיין בשו"ת יבי"א הנז' סוף אות א, ודו"ק.

[5] מנהג בני אשכנז מפורסם מטעם זה שבכל פעם אומר קדיש כל אחד לבדו. עיין בזה בשו"ת חתם סופר (או"ח ח"א סי' קנט, ויו"ד ח"ב סי' שמה), ובשו"ת אג"מ (יו"ד ח"ב סי' קעג), ובשו"ת ציץ אליעזר ח"ט (סי' טז אות ד). וכאן א"מ. רק נעיר כי בשו"ת יבי"א (הנ"ל בהערה הקודמת) למד בדברי הבנין ציון שהביאור במנהג הספרדים שאומרים קדיש יחד, הוא

וע"ע במאסף תורני זכור לאברהם (תשנ"א עמ' תיא, מהגר"א יוסף) גבי קריאת שני חזנים יחד בתורה, ובשו"ת אג"מ (או"ח ח"א סי' קב) גבי קריאת שני נערים יחד את ההפטרה. ומסקי דלא דפלוג ואסור.

מאידך גבי הלל, הלכה היא (בסי' תפח ס"ב) שאפי' עשרה קוראים יחד, והשומעים יוצאים ידי חובה, שכיון שהוא דבר חביב השומעים מתרכזים לשמוע אפי' כאשר כמה אומרים יחד. (והיינו אפי' לצאת ידי חובה, כמבואר במג"א ובש"ע הגר"ז שם. ופשוט הוא, כי הנידון בגמרא הוא על להוציא ידי חובה). וכן הלכה (בסי' תרצ ס"ב) גבי קריאת המגילה, שיכולים שנים לקרוא יחד ולהוציא י"ח את השומעים. וע"ע בשו"ת שיח יצחק (סי סו, והוא להגר"י ויס תלמיד השבט סופר) גבי המנהג שכל הכהנים אומרים יחד בקול רם ברכת כהנים, שכיון שהברכה חביבה על השומעים, תרי קלי משתמעי. [ולמד שתרי קלי לא משתמעי הוא אפי' כשאינם באים "להוציא ידי חובה", דאל"כ היכא שייכא ברכת כהנים לסוגיא זו].

ופירוש תרי קלי (דלא משתמעי כשאינו דבר חביב), היינו אפי' משני אנשים המכוונים שני קולות שונים זה מזה. וכמ"ש המאירי בסוגיין במס' ר"ה: "תדע ששני קולות מאדם אחד ע"י איזו סיבה (כלומר שהצליח להוציא שני קולות יחד), אין נשמעים אף בדבר החביב, והוא שאמרו בזכור ושמור בדבור אחד נאמרו, מה שאין האוזן יכולה לשמוע. אבל שני קולות הבאים משני בני אדם, בדבר החביב לאדם, מתוך חיבובו מטה אוזן ונשמעים, אבל בדבר שאינו חביב לו אין נשמעים ולא יצא. והוא שאמרו בתורה אחד קורא ואחד מתרגם, ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין. והלל ומגלה מתוך שחביבים אצל בני אדם אפי' עשרה קורין ועשרה מתרגמין". עכ"ל. ופירוש מורחב יותר בזה נמצא בתוס' רי"ד שם, וזת"ד, "היכא דאיכא תרי קלי, חד מבלבל חבריה, ואין אדם מבין אפי' אחד מהם. גם הנה נמי זה תוקע בשופר וזה תוקע בחצוצרות אין אדם מבין לא קול השופר ולא קול החצוצרות וכו', ומתרץ, אימתי אמרינן דתרי קלי לא משתמעי ולא חד מנייהו, שזה מבלבל את זה, הני מילי מחד גברא כגון אם שם האדם בפיו שופר וחצוצרות ותקע בשתיהן, אין אדם מבין ממנו לא קול שופר ולא קול חצוצרות שזה מבלבל את זה; אבל תרי קלי מתרי גברי משתמעי, אם זה תוקע בשופר וזה בחצוצרות אם רוצה ליתן דעתו לשמוע קול השופר אין קול החצוצרות מבלבלו, או אם רוצה לשמוע קול החצוצרות אין קול השופר מבלבלו. אבל אם רוצה לשמוע ולכוין בשניהם אינו יכול, שעל דבר זה נאמר ואין האוזן יכולה לשמוע שני דברים כאחת, כי אם מפי הגבורה. כגון אם תקעו שני בני אדם בשני שופרות, זה עשה תקיעה וזה עשה תרועה ביחד לא יצא ידי שניהם, שאין בו כח להבין שני קולות ביחד. ובחביב שמע אפי' מתרי גברי, אבל מיהו לא שמע מתרי גברי אלא חד קלא". [א"ה, י"ל ראיה לביאורו, דאל"כ מאי רבותא ששומעים מפי הגבורה תרי קלי, הא גם אצל בנ"א כאשר הוא חביב שמעינן תרי קלי. ומפי הגבורה בוודאי חביב הוא. א"ו אצל בנ"א אפי' בחביב לא שומעים את תרי הקלי].

מפני שאומרים אותו "בניגון", וממילא חביבא עלייהו ולכן תרי קלי משתמעי. ומבואר דס"ל **שצורת** האמירה היא הגורמת חביבות. ע"ש.

אבל נראה שיש חולקים בזה. כי בחי' הר"ן (למס' מגילה דף יב. ד"ה ת"ר) מבואר להדיא דבתרי קלי שומעים את ב' הקולות, כשהוא דבר חביב. וז"ל הר"ן: "יהבי דעתייהו, כלומר משתמעי תרוויהו. כן נראה לי. דאי תרוויהו לא משתמעי, חד מינייהו לא משתמעי, דמערבב משום קלא אידך. אלא ודאי דתרוויהו משתמעי". עכ"ל. וכיו"ב יש בבית יוסף (סי' תרצ ד"ה וזה) "ומשתמעי כל הקולות". גם עיין ברש"ש בסוגיא בר"ה שם, ומוכח שלמד שבחביב שומע את שניהם ממש. [ולא זכר שר לדברי התוס' רי"ד]. ולכאורה כמדומה שכך היא גם המציאות, שהרי כך סדרן של הופעות זמר רבות, תרי קלי מכוונים.

ומעתה יש לחקור מהו "חביבא עלייהו", האם עצם הנאמר הוא חביב, או שהאומרים אומרים בצורה חביבה. ונפ"מ כאשר יש שני חזנים דגולים הקוראים בתורה יחד בצורה מושכת את האוזן, האם יותר לב' יחדיו לקרוא. כמו"כ יש לידע האם ניתן לנו להחליט מדעתנו מה הוא חביב, או שאין לנו אלא מה שאמרה הגמרא. ונראה שנחלקו בזה אחרונים, עיין להמשנ"ב (סי' תפח סק"ח) שהביא מהחוק יעקב ושאר אחרונים שיכולים שנים לקדש יחד ולהוציא אחרים, וכן לברך ברכת לישב בסוכה ולהוציא אחרים, ושכן המנהג, משום דברכות אלו חביבות להם ויהבי דעתייהו. אולם דעת המעדני יו"ט והפמ"ג וש"ע הגר"ז (ויש להוסיף עליהם קצש"ע סי' קלה ס"ו), שבשאר דברים שלא הוזכרו בגמרא אין לעשות כן, ואפי' במקום שאינם מוציאים י"ח, משום דמבלבלים זה את זה. (חוץ מתפלות ר"ה ויוהכ"פ שכל אחד סידורו בידו).

והנה, המשנ"ב לכאו' דבריו בזה סתראי נינהו, דבהל' קידוש (בסי' רעא סוף סק"ג) פסק כהא"ר דשני אנשים הרוצים להוציא את בני ביתם לא יקדשו כאחד, דתרי קלי לא משתמעי. ואילו בהלכות הלל של פסח (בסי' תפח הנד') כתב, שהמנהג שמקדשים שנים או יותר להוציא בני ביתם משום דחביבא, רק סיים המשנ"ב שיותר טוב שלא יקדשו בבת אחת. וע"ש בשה"צ סק"ח שהסביר למה פסק שמן הדין מותר, כי הקשה על האוסרים וז"ל: "ולא ידעתי, הלא בברכת המזון מן נודה לך והלאה המנהג שמברכין ביחד בכל מקום". עכ"ד. והנה שם מיירי שאינם רוצים להוציא, וא"כ צ"ע מאי קושייתו. מ"מ למד השה"צ שאם תרי קלי לא מבלבלים זה את זה, גם כשאינם באים להוציא, א"כ גם יכולים לצאת בהם י"ח קידוש. ועדיין צ"ע הסתירה בדבריו. ואין לומר דבסי' תפח מיירי בקידוש של יו"ט, שהוא בא רק לפרקים, ובסי' רעא מיירי בקידוש של שבת שהוא תדיר ואין בו חביבות מיוחדת, דלהדיא כתב בסי' תפח על קידוש של 'שבת' ויו"ט. ואולי לא בדקדוק כתב שם 'שבת'. ואולי אין ולאו ורפיא בידיה, ורצונו היה לומר שאמנם נוהגים כן, אבל מן ההלכה צריך להורות שלא לנהוג כן. ואולי עוד יש לחלק, דבסי' תפח מיירי שכל אחד מוציא את בני משפחתו לבד בקידוש, ולהם חביב לשמוע את קול ראש המשפחה, אפי' שראש משפחה אחר מברך ג"כ באותה שעה להוציא את בני משפחתו שלו; ואילו בסי' רעא מיירי ששנים יחד מברכים כדי להוציא את כולם יחד. (אך כל התירוצים דוחק ולא משמע כן בדבריו). עכ"פ שמעינן שפסק שחביב אינו רק הדוגמאות האמורות בגמרא, אלא גם ברכת הקידוש. **המשך מאמר בגליון המלא.**

סימן ס

הרה"ג הרב אברהם בן חיים שליט"א

דומ"צ אהבת שלום

בדיני קריעה על ערי יהודה וירושלים והמקדש-ב

הרואה את ירושלים או את המקדש בתוך ל' יום לראי' הקודמת אינו חייב קריעה (עמוד ס) ♦ קטן שרואה את ירושלים והמקדש בחורבנן — אינו חייב לעשות קריעה אף אם הוא הגיע לגיל חינוך (עמוד סא)

הרואה את ירושלים או את המקדש בתוך ל' יום לראי' הקודמת אינו חייב קריעה

[6]**גרסינן** בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ב), שמעון קמטריא שאל לרבי חייא בר בא, בגין (בשביל) דאנא חמר (שאני מחמר אחר חמורים במשאות), וסליק לירושלים בכל שנה (עולה לירושלים בכל שנה), מהו שנקרע (האם אני צריך לחזור ולקרוע בכל שנה ושנה שאני רואה את ירושלים בחורבנה). אמר לי', אם בתוך ל' יום - אי אתה צריך לקרוע, ולאחר ל' יום - צריך אתה לקרוע. והעתיקו להלכה הרא"ש (מו"ק פ"ג סי' סד). וכך פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' תעניות הי"ח) וז"ל, הי' הולך ובא לירושלים, הולך ובא, תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע ע"כ. וכ"פ מרן הש"ע (סי' תקסא ס"ה). והוסיף עליו הרמ"א שם, שה"ה ברואה ערי יהודה והמקדש. ובטעם הדבר שא"צ לקרוע ברואה מקומות אלו תוך ל' יום, כתב בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ג סי' פה) וז"ל, אף שצריך להצטער בכל יום שרואה את החורבן, מ"מ אין חיוב לקרוע אלא רק כשהראי' עושה רושם על הרואה יותר מעצם הידיעה, וזהו רק לאחר ל' יום, כי בפרק זמן זה עושה הראי' רושם על הרואה כדבר חדוש לו כעין פעם ראשון. עכ"ל.

והנה בהלכות ראי' כתב המג"א (סי' ריח סק"ד), ואפשר דבעינן שיהיו ל' יום חוץ מיום שראה בו ויום שעומד בו, כגון אם ראה ביום ראשון בעינן שיראה פעם שני' לאחר ד' שבועות ביום רביעי, והיינו ל"ב יום מיום שראה בפעם שעברה. וכן משמע בלבוש (ס"א). אבל מלשון רבינו דוד אבודרהם (ע' יז) משמע דמברך לאחר ד' שבועות ביום שלישי, כי בעינן ל' יום חוץ מיום שראה בפעם שעברה, אבל ביום שעומד בו עתה שהוא ל"א יום מהראי' הקודמת חשיבא ראי' חדשה. עכת"ד. וכתב עליו הרעק"א שם, שהלחם חמודות (ברכות פ"ט או' ח) כתב כדברי הלבוש, דבעינן שיהיו ל' יום חוץ מיום שראה בו ויום שעומד בו, והכל ביחד הם ל"ב יום. וכן פסקו שם החיי אדם (כלל סו אות ד), והחסד לאלפים (סק"א), והמשנ"ב (סקי"א), והערוך השלחן (ס"ה), והכה"ח (סקי"ב). אולם מאידך כתב הא"ר שם (סק"ב) כדברי האבודרהם ז"ל, שביום ל"א יכול לברך. והיינו, ביום השלשים חוץ מיום שראה בו פעם שעברה. וכן פסקו המטה יהודה (סי' רכד סק"ב), והגאון רבינו זלמן בסדר ברכת הנהנין (פי"ג אות יג).

ולענין הלכה, כתב במגן גבורים שם (אלף המגן

---

[6] **א.ה.** ראה את החלק הראשון של המאמר בגליון כ (טבת תשע"ו, סי' קי).

סק"ד), שספק ברכות להקל, ולכך אין לברך אלא לאחר שיעברו ל' יום חוץ מיום שראה בו ויום שעומד בו. והיינו, ביום ל"ב מיום שראה בפעם שעברה. וכ"כ בס' גדולות אלישע (סי' רכד סקל"ב). וכמו כן נראה, שגם לענין הקריעה על הראיות הנזכרות, אין חיוב קריעה אלא רק לאחר שיעברו ל' יום חוץ מיום שראה בו ויום שעומד בו, כי ספק דרבנן לקולא, ומה גם דבאבלות קי"ל כדברי המיקל.

קטן שרואה את ירושלים והמקדש בחורבנן – אינו חייב לעשות קריעה אף אם הגיע לגיל חינוך

כתב המג"א (סק"ו) וז"ל, מי שנולד בירושלים, אפי' הגדיל אינו צריך לקרוע, דבקטנותו פטור, וכשהגדיל אינו צריך לקרוע, דהא ראה אותן תוך ל' יום. ע"כ. והביאוהו להלכה הא"ר (סק"ח), והמשנ"ב (סקי"ז), והכה"ח (סקכ"ז). ולמדנו מדבריו, שאין מחנכין את הקטנים לקרוע על ראית ירושלים. וכן הדין בראית המקדש וערי יהודה בחורבנן. ולכאורה יש להבין, מאי שנא אבילות ישנה מאבילות חדשה, שאמרו בה בגמ' (מו"ק כו:) "מקרעין לקטן מפני עגמת נפש", ופרש"י בכת"י (ד"ה ומקרעין), שזאת בשביל שיבכו הרואים כשיראו שאף בגדי הקטן נקרעו. וכ"כ הטור (יו"ד ס"ס שמ), שזאת בשביל להרבות בהספד. וא"כ גם באבילות ישנה נימא הכי.

ומה גם שמצינו בדעת הרי"ץ גיאת בס' מאה שערים (הל' אבל ע' לא), והביאוהו הר"ן שם (ד"ה ומקרעין), והרא"ש (שם ס"ס עד), והטור שם, שאם הגיע הקטן לגיל חינוך, קורעין לו אפי' שלא משום עגמת נפש, וכדרך שמחנכין אותו בשאר מצות. והנה מרן פסק שם (סכ"ז) בסתמא, קטן שמת לו מת, מקרעין לו. ולא פירש אם זאת משום עגמת נפש ואפי' פחות מגיל חינוך, או זאת משום שמחנכין למצות ורק מגיל חינוך. אך הט"ז (ס"ק טו) הביא את דעת הרי"ץ גיאת הנזכרת, שקטן שהגיע לחינוך קורעין לו כדרך שמחנכין אותו בשאר מצות, ושפירש מרן הב"י את חידושו של הרי"ץ גיאות, דבא לומר אפי' היכא דמת לו מת דליכא למיחש בי' לעגמת נפש, מ"מ אם הגיע לחינוך מקרעין לו. וסיים הט"ז שם, מכאן יש ראי' שקטן שהגיע לחינוך צריך לנהוג בכל דיני אבילות. ע"כ. וילפינן מדבריו, שמתוך שמרן סתם ולא פירש את טעמו אם הוא משום עגמת נפש או משום חינוך, הרי ששני הטעמים נכונים, דאם יש עגמת נפש מקרעין לו אפי' פחות מגיל חינוך, ואם אין בו עגמת נפש מקרעין לו רק מגיל חינוך. ואף הש"ך בנקודות הכסף שם הסכים עמו בזה, אלא שיצא לחלק בין דין קריעה שמחנכין לקטן לבין שאר דיני אבלות שלא מחנכין לקטן. וכן חילק הדגול מרבבה שם. וכן צידד בשו"ת זרע אמת ח"ג (סי' קנה), דיש לחלק בין קריעה שמחנכין לקטן, לבין אבלות שלא מחנכין לקטן. וכן חילקו בשו"ת כתב סופר (חיו"ד סי' קעב ד"ה והנה), ובחכמת אדם (כלל קנד סי' יז), ובערוך השלחן (שם או' לד), ובשו"ת אג"מ (יו"ד ח"א סי' רכד).

אולם מאידך כתב בס' בית הלל (סי' שמ) וז"ל, קטן שמת לו מת מקרעין לו. וכתב הטור, משום עגמת נפש. והיינו דלא כמ"ש הרי"ץ גיאת שאם הגיע לחינוך חייב בקריעה משום חינוך, שהרי מבואר בטור והש"ע (סי' שצו), דלא שייך חינוך לקטן בדין אבלות.

ע"כ. וכ"כ מרן החיד"א בברכ"י (סי' שמ ס"ק טז) וז"ל, נראה שקטן שמת לו מת שאין בו משום עגמת נפש, יש להקל לו גם בקריעה, ואפי' שהגיע לגיל חינוך, ואף שמרן הב"י כתב לדעת הרי"צ גיאת שקטן שהגיע לחינוך קורעים לו מדין חינוך כמו שאר המצות, מ"מ להלכה קי"ל שאין דין חינוך לקטן בדיני אבלות. ע"כ. וכ"כ המנחת חינוך (מצוה רסד או' ט), שהפוסקים חולקין על הרי"צ גיאת, וס"ל דליכא תורת חינוך אף בקריעה לקטן היכא דליכא מפני עגמת נפש, והקורע עובר על בל תשחית. ע"כ. וכ"כ בשו"ת חקרי לב (חאו"ח סי' צט), שאין לחלק בין אבלות לקריעה, ובין שניהם אין חינוך בקטן אלמלא טעמא של עגמת נפש במקום דאיכא רואים שיבכו על המת יותר בגלל זה. וכ"כ השדי חמד (אבלות סי' קעח), שאין חינוך לקטן אף בקריעה. והביאם בס' חזון עובדי' (אבלות ח"א ע' רנה), והוסיף לדייק כן גם מלשון המאירי במו"ק שם, שכתב וז"ל, אע"פ שהקטן אינו בר קריעה ולא בר חיובא לשום אבלות, מ"מ אם מת לו אביו או אמו מקרעים לו מפני עגמת נפש. ע"כ. ומוכח דהיכא דליכא עגמת נפש, אף שהקטן הגיע לגיל חינוך פטור מקריעה. וכן מוכח מפירוש רבינו יהונתן מלוניל שם, שכתב בזה"ל, ומקרעין לקטן, אע"ג דלאו בר מצוה הוא, מקרעין לו מפני עגמת נפש, שיגדל האבל, והרואים ירבו לבכות. ע"כ. ומוכח שאפי' הגיע לחינוך אינו קורע אלא רק משום עגמת נפש. וכן העלה בחזו"ע שם לדינא, שבמקום דליכא עגמת נפש, וכגון שחזרו האבלים מבית הקברות, ואין שם רואים אחרים, א"צ לקרוע לקטן אפי' הגיע לגיל חינוך.

ונראה לומר ביישוב דברי המג"א הנזכר, דס"ל שלא קורעין לקטנים על ראית ירושלים והמקדש בחורבנם, והוא דלא מבעיא לפי שיטת הפוסקים דס"ל דלא שייך חינוך לקטן בענין חיוב קריעה, ולא קורעים על הנפטרים אלא רק משום עגמת נפש, הרי לפ"ז י"ל שפיר, דלא שייך לומר סברה זו של עגמת נפש אלא רק באבלות חדשה, כדי שיתעוררו הרואים לבכות ולהספיד את המת, אבל באבלות ישנה לא חייבו לקרוע משום עגמת נפש, כי חוץ ממה שבמציאות זה לא יעורר את הרואים לבכות ולהספיד על ירושלים והמקדש, כיון שהאבלות הזאת כבר נשכחה מאתנו בעונותינו הרבים. עוד י"ל, דלא החמירו חכמים על הרואים את חורבן המקדש וירושלים לעורר אותם לבכי ולמספד, ודיים במצות קריעה בלבד. וכ"כ בס' ארחות רבינו ח"ב (ע' קנד) בשם הגרי"י קניבסקי זצ"ל, שרק על הנפטר אמרו שקורעים לקטנים משום עגמת נפש, אבל לא חייבו כן על הרואה את ירושלים והמקדש בחורבנם. אמנם אף לפי שיטת הפוסקים דס"ל שמחנכין את הקטנים בענין חיוב קריעה, מ"מ אפשר דלא מחנכין את הקטנים בקריעה אלא רק באבלות חדשה ולא באבלות ישנה. וכ"כ בשו"ת אבני ישפה ח"ב (סי' נה) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שא"צ לחנכו בקטנותו לקרוע על ירושלים והמקדש, כדי שיעשה כן כשיגדל, מפני שאנו מצפים שעד שיגדל יבנה ביהמ"ק במהרה בימינו. ע"כ. וכן הובא בשמו בס' אשרי האיש (או"ח מועדים פע"ג סכ"א), שקטנים אף שהגיעו לגיל חינוך פטורים מקריעה, דשאני הכא שלא שייך בזה חינוך, לפי שמצפים אנו שעד שיגדל יבנה המקדש, ולא יהי' חיוב קריעה עוד. ע"כ. וכן ראיתי מביאים משו"ת רבבות אפרים ח"ח (סי'

קעד או' א), שכתב בשם הגר"נ קרליץ שליט"א, שקטן פטור מלקרוע על ירושלים והמקדש אף בהגיע לגיל חינוך, ורק משיגיע לגיל בר מצוה הוא חייב לקרוע על ראיות אלו.

נושאים נוספים בגליון המלא:

◆ נשים חייבות לקרוע על ראית ערי יהודה ירושלים והמקדש (עמוד סג) ◆ הדר בירושלים הישנה, ועברו עליו יותר מל' יום שלא ראה את המקדש, אינו חייב לקרוע על המקדש (עמוד סג) ◆ הדין במי שדר בירושלים החדשה (עמוד סו) ◆ מי שראה את ירושלים או את מקום המקדש ולא קרע, האם הוא חייב לקרוע בראיתו השני' תוך ל' יום (עמוד סז) ◆ מי שבא למקום המקדש ביום שבת או בחג, האם הוא חייב לעשות קריעה במוצ"ש או במוצאי החג (עמוד סט) ◆ הרואה את מקום המקדש, ולא הספיק לקרוע מיד, עד מתי הוא חייב לקרוע (עמוד ע) ◆ מה הדין במי שמגיע לכותל המערבי בער"ש או בעיו"ט אחר חצות היום (עמוד עא) ◆ מה הדין במי שמגיע לכותל במוצ"ש ובמוצאי יו"ט, או בר"ח חנוכה ופורים, או ביום ט"ב (עמוד עב)

את והב בסופה

הערות ומשא ומתן בעניינים שונים, כדרכה של תורה

"אפילו אב ובנו, הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשין אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר: 'על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה' (במדבר כא, יד), **אל תקרי בסופה אלה בסוֹפה".**
ופרש"י "מלחמה שעל ידי ספר, אהבה יש בסופה" (קידושין ל:).

סי' סא

הרה"ג הרב יוסף מסילתי שליט"א

כולל "ברוך שאמר" — ירושלים

יישוב דעת מרן רבינו הגדול זצוקללה"ה בדין גיהוץ בגדים שאינם מכובסים בשבוע שחל בו ת"ב, או מר"ח אב

בספר חזו"ע ארבע תעניות (עמ' רלח) כותב מרן זצ"ל וז"ל: "מותר לגהץ במגהץ חם את בגדיו אפי' בשבוע שחל בו ט' באב, ולכן חולצה מכובסת שכבר לבשה קודם לכן, מותר לגהץ אותה. (ע' בשו"ת בית דוד (סי' רצט). וכ"כ המשנ"ב (סי' תקמא סק"ט), **והכף החיים** (שם ס"ק יב). ע"ש)". עכ"ל.

ובכן רבים ראו כן תמהו, על דברי מרן אלו, הלא הם הרב מאזוז (או"ת אלול תשע"א), הרב יצחק ברכה (בספרו על בין המצרים סי' תקנא), הרב יהודה ברכה (ברכת יהודה ח"ד מב) **ועוד.**

וכן הרב אופיר מלכא בספר הליכות מועד (בין המצרים וכו', עמ' לא-לב) **כותב וז"ל:** "נחלקו הפוסקים אם מותר לגהץ בגדים שאינם

מכובסים בשבוע שחל בו ת"ב: דעת המשנ"ב (סי' תקנא ס"ק מד), האול"צ (ח"ג פכ"ז תשובה ב), וכן הוא פשטות לשון הש"ע (סי' תקנא סג), אסור לגהץ בגדים בשבוע שחל בו ת"ב, אפי' לבש את הבגד קודם לכן, ולבני אשכנז אסור לגהץ כבר מר"ח כדין כיבוס (שעה"צ אות מו).

אולם לדעת מרן רבנו זצוק"ל (חזו"ע הנ"ל), מותר לגהץ את בגדיו אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. ומביא ראיה מהמשנ"ב בהלכות חוה"מ (הנ"ל) שהתיר לגהץ בחוה"מ, וה"ה לעניין שבוע שחל בו ת"ב דמותר.

ונוראות נפלאתי על דברי קודשו ולא זכיתי בעניותי להבינם, דמה הראיה מהיתר גיהוץ בחוה"מ, הלא אין איסור לגהץ בחוה"מ, אלא שחייבו חז"ל שיכבס האדם בגדיו קודם המועד כדי שלא יכנס לרגל בבגדים מטונפים, אבל גיהוץ לא אסרו, משא"כ בשבוע שחל בו ת"ב לא רצו חז"ל שבגדי האדם יהיו מתוקנים ומסודרים כשאר ימות השנה כדי שירגיש ויזכור את חורבן הבית, ועינינו רואות שלאחר גיהוץ, הבגד נראה כחדש וכמכובס (בפרט אם משתמש במגהץ קיטור), וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם לאסור לבישת בגדים מכובסים בשבוע שחל בו ת"ב. וגם שמהש"ע הנ"ל מוכח לאיסור.

ואולי י"ל שלמד בדעת הש"ע כהפירוש השני שגיהוץ היינו כיבוס הבגד במים וחומרי ניקוי, וממילא אין ראיה לאסור גיהוץ בגדים בשבוע שחל בו ת"ב. ומ"מ עדיין יקשה לפי הפירוש הראשון בש"ע שגיהוץ היינו העברת אבן חלקה על הבגד, ומוכח מזה שגם גיהוץ אסור. (והוסיף בהערת שוליים: "וזו הדעה העיקרית שהובאה בסתם. ודוחק לומר שגיהוץ בזמנם שהיה ע"י העברת אבן חלקה עדיף מגיהוץ חשמלי בזמנינו)". עכ"ל הרב מלכה שליט"א.

וכמובן שהקורא את דברי הגרא"מ, וכן את דברי הגאונים שהוזכרו, תמה מאוד על דברי מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, ראשית כיצד פוסק נגד סתם הש"ע, ועוד, כיצד הביא ראיה מהמשנ"ב בחוה"מ בזמן שבמשנ"ב בהל' ת"ב מבואר הפוך, ומה בכלל הראיה מחוה"מ לנ"ד, וברצוני לחזק את הקושיא, בטרם נראה שדבריו של מו"ר מיוסדים על אדני פז. ובכן, איך יתכן שמרן זצ"ל כותב הלכה בהלכות ת"ב, ויש דברים מפורשים בש"ע ובפוסקים בהלכות אלו, ומרן עוזב דבריהם והולך להביא ראיה מהלכות אחרות, הרי גם אם יש ראיה, מדוע ממרחק יביא לחמו.

והראשון לציון בילקו"י בקצשו"ע (הקודם) שמתרץ את עיקר הקושיא מדוע פסק הרב זצ"ל דלא כהסתם, משום שיתכן ומרן הש"ע ביו"ד (סי' שפט) חוזר בו ופוסק כדעת הי"א, ששם הביאם בתור י"א בתרא שהלכה כמותם.

אך שיש לעיין בזה, משום שבב"י (או"ח תקנא ג(ב)) איתא: "גיהוץ, פירש הערוך (ערך גהץ א) שמעבירין על הבגדים אבן חלקה להחליקן. ונמוק"י פירש בפרק אלו מגלחין (מו"ק יד: ד"ה כל), דגיהוץ היינו מים ואפר או נתר ובורית, ולדבריו צריך לומר דכיבוס היינו במים לבדם". נראה מבואר בדבריו שלפי' הערוך כיבוס הינו במים ואפר, שהרי רק לפי' הנמוק"י אומר שצ"ל שכיבוס היינו במים לבדם, א"כ נמצא שהגיהוץ של הערוך מנקה יותר ממים ואפר של הנמוק"י, שהרי למפרשים (ולענ"ד אין מח' במציאות זו אלא בעיקר

הטעם לאסור גיהוץ, אך אכמ"ל) שגיהוץ יש בו ענין של ליבון, כיבוס מנקה פחות מגיהוץ, וא"כ גם אם נאמר שהעיקר כהנמוק"י, אכתי הגיהוץ של הערוך מנקה יותר וכ"ש שאסור לשיטת הנמוק"י, ולפ"ז גם מ"ש הגר"א מלכה ש"אולי י"ל שלמד בדעת הש"ע כהפירוש השני וכו'", אין בכך שום תירוץ, שהרי לפירוש השני כ"ש שאסור הגיהוץ המפורש בערוך, וכע"ז דחה תירוץ זה בברכת יהודה הנ"ל. לכן נראה לענ"ד לנסות לסלול דרך חדשה בביאור דברי מרן זצ"ל.

ונבאר בע"ה את הדברים, וכך נראה שאין בדברי רבינו נפתל ועיקש. ראשית עלינו לברר במקורות מהי אותה "אבן חלקה" שמקורה למעשה בפירוש הערוך המובא בב"י (סי' תקנא ג(ב)), שכפי הנראה הגר"א מלכה מבין שאבן זו פעולתה מקבילה לפעולת המגהץ, דהיינו החלקת הבגד בלבד, וכלשון הערוך המובא בב"י "מעבירין על הבגדים אבן חלקה להחליקן", אלא שלהבנתי הדלה נראה שבמקורות הדין, ניתן להיווכח שאין דמיון כלל בין פעולת האבן לפעולת המגהץ. ועוד נראה בע"ה שיש קשר בין חוה"מ לשבוע שחל בו, ולא שיש ראיה מאחד לשני. ועוד נראה האם יש ראיה בדברי חז"ל לאסור שיהיו בגדי האדם "מתוקנים ומסודרים" כשאר ימות השנה גם לענין הקמטים שעליהם. ונתחיל בביאור הדברים בעה"י.

איתא בגמ' (תענית כט:): "שבת שחל ת"ב להיות בתוכה, אסורין לספר ולכבס. אמר רב נחמן, לא שנו אלא לכבס וללבוש, אבל לכבס ולהניח מותר. ורב ששת אמר, אפי' לכבס ולהניח אסור וכו'. מתיב רב המנונא, בחמישי מותרים מפני כבוד השבת. למאי? אילימא לכבס וללבוש וכו', לעולם לכבס וללבוש, וכשאין לו אלא חלוק אחד. דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן, מי שאין לו אלא חלוק אחד, מותר לכבסו בחולו של מועד וכו'. מיתיבי, אסור לכבס לפני ת"ב אפי' להניח לאחר ת"ב, וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן, וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ. תיובתא".

וז"ל רבינו חננאל (שם), "פי' גיהוץ בלשון ישמעאל צקל, והוא מעברי ליה חומרתא (כתובות י:)". וכן הביא הריטב"א (שם), "ופירוש גיהוץ אינו שמכניסים אותו במים חמין בלבד, דא"כ היאך אמרו שכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ, אלא כמו שפירש רבינו האי ז"ל, עבורי חומרתא אמנא שקורין ישמעאל צקא"ל, וכן אמרו גבי אבל וכו'". וכן הביא פירוש זה בטור (יו"ד סי' שפט ס"ו), ובש"ע שם דעה ראשונה. וכתב מרן בב"י (או"ח סי' תקנא ג(ב)), "גיהוץ, פירש הערוך (ערך גהץ א), שמעבירין על הבגדים אבן חלקה להחליקן". עכ"ל. ובכן אעתיק את דברי הערוך בשלימות: "וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם, וכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ (תענית שם). גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם, ואי אמר' ליעביד גיהוץ מעברא ליה חומרתא (כתובות י:), פי' גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם, לפי שכלי פשתן שלהם דקין הן ביותר, ובכיבוס הראשון מתלבנין כבגיהוץ שלנו. חומרתא, אבן שמחליקין בה בגדי פשתן נקרא בלעז ליש[ק]"א". עכ"ל. ובכן, מלבד שמפורש בערוך שה"חומרתא" גורמת לליבון הבגד, וברור שכך לומד גם מרן הב"י, שהרי ביו"ד (סי' שפט ס"ו) מביא בש"ע את דברי רבינו האי הנ"ל, והכא מביא את הערוך, וברור שמבין שדבריהם שוים. [ואכן מצאתי לנימוק"י בתענית

שכותב להשוות בין הצקל בלשון ישמעאל לבין הלישקיי"ר בלע"ז]. והאבן החלקה היא ה"חומרתא" בכתובות, כמו שכתוב גם בערוך עצמו. ושם בסוגיא מוכח שהחומרתא עושה פעולת ניקיון, וכמו שמפרש רש"י שם, "מעברא ליה חומרתא - שפשוף האבן מעביר את הדם". וכן מתבאר בב"י (סי' תקנא, ג(א)) שמבאר שפעולת הגיהוץ פועלת ניקיון בבגד. ע"ש. וכן היא דעת הרבה ראשונים. ולא אלאה את הקורא בציטוט דברי שאר הראשונים, רק אציין לחלק מהמקורות: ספר שערי שמחה הנקרא "מאה שערים" לרי"ץ גיאת[7] (ריש הלכות ת"ב), ספר המנהיג (הלכות ת"ב אות יז), הר"ן על הרי"ף בתענית (ט:) בשיטת הראב"ד והרמב"ן, ואף למפרשים ש"חומרתא" היינו אבן זכוכית, ג"כ פועלת ניקיון כדמוכח ברש"י כתובות (הנ"ל), ע"ש. ולסיום אביא את לשון האו"ז (אבלות ססי' תמה), ופי' גיהוץ, היינו שמשפשפים את הבגד באבן, כי יש להם אבן אחת עגולה והיא של זכוכית כדפי' רש"י פ"ק דכתובות שם ד"ה גיהוץ, ומשפשפים בו את הבגד והבגד מבהיק מחמת השפשוף. וכ"כ בערוך ערך גהץ, גיהוץ אבן שמחליקי' בה את הבגד. ודי בזה.

אלא שראיתי בשו"ת ברכת יהודה הנ"ל שמביא את דברי הערוך הנזכרים, וכותב להשוותם לדברי ר' יהודה בר' ראובן שהוא למעשה השיטה השניה המובאת בר"ן הנ"ל, ומסתמך ואזיל על דברי הב"ח (עמ' רכד) שמשווה השיטות.

על כן אמרתי לבאר יותר את הדברים, ובכן ז"ל הר"ן הנ"ל, "איכא מ"ד דהיינו טעמא דכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ מפני שאינן מתלבנין כ"כ, ולפיכך וכו'. וכן דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל וכו', אבל החכם הכולל ר' יהודה בר' ראובן כתב שהגיהוץ אין עיקרו על הלבון אלא על חומרתא שמעבירין עליו על המכבש שמכבשים אותו שם שע"י כן הוא מחזירן לחדושן, שיש להן צורת כלים חדשים שהן אסורין בכל ענין וכו'. וכן מוכיח בברייתא של מסכת שמחות שהגיהוץ אין עיקרו משום ליבון, ששנינו שם, ואלו הן כלים המגוהצין, כלים היוצאין מתחת המכבש, דברי רבי. וחכ"א, צבועים ולא לבנים. רשב"א אומר לבנים ולא צבועים, חדשים ולא שחקים. נראה מזה שעיקר הגיהוץ מפני שהן כחדשים וכו'. אבל בא"י אע"פ שאין הגהוץ מחדש אותם, הרי הכיבוס מלבן אותם, ונאסרים מפני הליבון וכו'". עכ"ל הר"ן. ולפי כללי ההוראה נראה שהר"ן מסכים לשיטת הריב"ר. ופשט הדברים שדעתם שאפי' גיהוץ שלא פועל ניקוי אסור.

וז"ל הב"ח הנ"ל, "ומ"ש לפי שאין חוששין לגוהצן יפה וכו', הרא"ש שם, ומשמע דס"ל להרא"ש דהגיהוץ הוא שמעבירין אבן על הבגדים להחליקן ולעשותן כעין חדשים ואין זה רק ליפות הבגד כמ"ש הערוך וכמ"ש הר"ן על שם הגאון ה"ר יהודה ב"ר ראובן, ומשום הכי כתב הרא"ש דבכלי פשתן אין חוששין לגוהצן יפה ליפותן שהרי אין הגיהוץ מתקיים בהן ומתלכלך מיד מפני

---

[7] וכאן המקום להעיר שלא זכיתי להבין את דברי הברכת יצחק שהביא מדברי הרי"צ גיאת שכותב שמעבירים אבן על הבגד כדי לצחצחו, ובכל הבין שאפשר ללמוד למגהץ של ימינו. ואיני יודע איזה מגהץ מצחצח את הבגד. וצל"ע.

הזיעה, ולפי טעם זה אפי' בחדשים אין בהם משום גיהוץ. אבל הרמב"ן חולק ע"ז כמו שיתבאר בסמוך בס"ד". עכ"ל.

אכן רואים משווה בין השיטות, אך יש להבין מה שכותב שבכלי פשתן הגיהוץ לא מתקיים ומתלכלך מיד, מה הקשר בין לכלוך לקיום הגיהוץ, ואולי כוונתו שכיוון שמטרת הגיהוץ היא לחדש את הבגד, הלכלוך פוגע בנקודה זו של חידוש, וא"כ גם דברי הריב"ר נאמרו דווקא בבגדים נקיים, שבהם הגיהוץ פועל חידוש, ולפ"ז לכאורה אם לוקחים בגד המלוכלך בזיעה ומיישרים אותו, אין בכך שום איסור. וצ"ע.

אך לענ"ד נראה, שגם אם נניח שלדעת הריב"ר שיש איסור ליישר בגד שאינו נקי, מ"מ אין זו דעת הערוך, שהרי הבאנו את לשון הערוך עצמו שמבואר בה יסוד הליבון, וא"כ אין דעתו מסכמת כלל עם הריב"ר, שהרי הוא מסביר את ההיתר בבגדי פשתן על יסוד ליבון וכמו שצטטנו את לשונו. ואף אם נאמר שהב"ח לומד בדעת הערוך אחרת, הלא כבר הבאנו את לשון הערוך במילואה, וכן את הדרך בה למד האו"ז בדעת הערוך, א"כ נראה שהעיקר בדעת הערוך, שהאבן אכן פועלת ניקיון, ולא שיש לי הו"א לחלוק על הב"ח בהבנת הערוך, אלא דברי הב"ח לא ברורים לי לגמרי, ויתכן גם שלא היה לפניו את ספר הערוך לראות את לשונו המלא.

ועוד, שיש ראשון מפורש המסייע להבנתי בדעת הערוך.

על כן נראה פשוט שמרן הב"י לומד שהאבן הזו איסורה משום ניקיון. ויותר מזה ניתן להוכיח מהש"ע גם כדברינו, שהרי מבואר שלפי הדעה שהביא בסתם, אין לאסור מדינא גיהוץ כלי פשתן ישנים על מנת להניח, אלא ממנהגא. ובב"י בשם הר"ן הנ"ל מפורש שההיתר לגהץ כלי פשתן ישנים הוי רק לשיטת הרמב"ן והראב"ד ולא לשיטת הריב"ר, הרי להדיא שמרן לומד בדעת הסתם שזה אליבא דהערוך דלא כריב"ר.

ואחר כתבי הדברים ראיתי שזכה כבר בעיקר המהלך שכתבנו בספר משנה ערוכה (להרה"ג הרב שמעון אשר, תענית, עמ' תיט והלאה). וכל דבריו שם ברורים, ומ"ש בברכת יהודה שהמעיין במה שכתב הוא, יראה שיש להשיב על טענות המשנה ערוכה הנ"ל, בעוונותיי לא זכיתי להיות מן "המעיינים" שרואים זאת, ואדרבה אפי' לא מצאתי שהביא את לשון הערוך עצמו, ואשמח אם משהו יאיר את עיני לראות כיצד בדבריו הקצרים יש מענה לדברי הרב אשר הנ"ל.

ונראה שזכינו בס"ד לברר מקחו של צדיק.

ויש לי עוד אריכות דברים בנושא, אך כעת עמד קנה במקומו. וע' במשנה ערוכה (תענית עמ' תיט) הנ"ל ותרווה את צמאונך.

המשך מאמר בגליון המלא.

מכתבים ותגובות

א | פועל שרוצה לקחת את דמי הנסיעות לעצמו - תגובה

אל לומדי ומעייני קובץ בית יוסף, די בכל אתר ואתר, ה׳ עליהם יחיו.

בעניין מ״ש הגאון רבי ברוך שרגא שליט״א ראב״ד ירושלים, בקובץ הקודם (סיון תשע״ו סימן יז) בדין פועל שרוצה לקחת את דמי הנסיעות לעצמו, ושם הסיק דרשאי, בשיחה שהיה לי עם בנו הרה״ג הרב שלמה שרגא שליט״א, ראש כולל ״ברוך שאמר״ בי־ם, אמר לי שדיבר עם אביו בעניין הנ״ל והוסיף עוד ראיה לזה מהמשנה בנזיר (כד). דאשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה ואחר כך בעלה הפר לה, אם הפרישה מכספה החטאת תמות, והעולה תקרב עולה, ושלמים יקרבו שלמים. והגמרא שם (כד:) שאלה על זה, מנין לה כסף לפריש קרבן מכספה, והא קיימא לן (גיטין עז). מה שקנתה אשה קנה בעלה? ותירץ רב פפא, שקימצה מעיסתה. איבעית אימא, שהקנה לה אחר ואמר לה על מנת שאין לבעלה רשות בהן. **וכתבו** התוספות שם (ד״ה שקימצה) בשם הר״ם, שאם האשה חסכה ולא אכלה ממה שהיא צריכה לאכול, פשוט שזה מגיע לה. אבל אם נשאר לה עודף בגלל שהמחירים ירדו, זה של הבעל. וכן פסק הנודע ביהודה (בדגול מרבבה על הרמ״א שם) שאין ספק בדבר שהחסכונות שציערה את עצמה וחסכה, הרי אלו שלה. ולכן גם במקרה הזה של הפועל שהמעביד נתן לו דמי נסיעות והוא הלך ברגל, בצער ההליכה שהוא הולך ברגל זוכה בכסף.

וע״ע בהרחבה בשו״ת ברוך אומר - חושן משפט ח״ב, העומד לראות אור בע״ה, עם הוספות העורך.

ועובדא הוה בבית המדרש, באברך מצטיין שראש הכולל היה משלם לו כל חודש דמי מנוי חופשי חודשי לאוטובוס (חוץ מן המלגה החודשית), וכעת חמיו רוצה שיהיה לו חלק בתורתו, ומקבל על עצמו לשלם לו את דמי הנסיעות, האם צריך ליידע את ראש הכולל על כך, או שיכול לקחת את הכסף לעצמו. האם דמי לאדם שאומר קדיש על שני אנשים, ומקבל תשלום בעבור שניהם, דהא הכא מועיל הקדיש לשניהם, ונר אחד נר למאה, ונמצא שהשניים שמשלמים מקבלים את תמורתם במלואה (וע׳ בהרחבה בנושא זה ביבי״א ח״ח חיו״ד סימן לז, ושם דן עוד גבי מי שקיבל ע״ע להתענות שני וחמישי וחלה תענית ציבור באחד מהם, וכן מי שצם תענית חלום בשבת, דצריך למיתב תענית לתעניתו, וביום א׳ חל צום דרבים דחוי, האם מהני לשניהם. והסיק, שהן הקדיש והן הצום עולה לו אחד לשניהם. ע״ש. ודלא כהאגרות משה), משא״כ הכא שמשלם פעם אחת על כל נסיעה, ומה שנתן לו ראש הכולל לכאורה הוא כדי לעזור לו בהוצאות, וכיון שיש לו מקור אחר לממן הנסיעות, צריך להחזיר את הכסף לראש הכולל, שע״ד זה לא נתן לו. סוף דבר, שראש הכולל הסכים לתת לאברך את הסכום הנ״ל אע״פ שחמיו משלם. וכן אמר לנו הגאון הנ״ל, שראוי שראש הכולל אפ״ה ימשיך לתת לו את דמי הנסיעות.

ועוד אמר לי בשם אביו שליט״א, שקדיש יכול לומר עד ארבעה אנשים, ותו לו. וברור שצריך ליידע אותם, דבלאו הכי אומר קדיש על אדם נוסף או על אביו או אמו. אך יש לדון מדין כיבוד אב ואם, אם אומר קדיש על אביו או אמו, ובתוך הזמן הזה רוצה לומר גם על אחרים בתשלום, דהא מרן זיע״א ביבי״א שם דיבר דהתחיל לומר קדיש בתשלום, ואח״כ נפטר לו אביו, ואכמ״ל.

וע׳ כיו״ב בשו״ת והיה העולם למור אביו

שליט"א (חו"מ סי' לא), שדן בעניין החזר תשלום על שימוש בכרטסיות נוער, דשם מדובר בילד ששילם על חבירו ניקוב בכרטיסיה, ואח"כ רצה חבירו להחזיר לו התשלום, וכעת הנידון הוא, שהתשלום בכרטיסיה הוא חצי מחיר מהמחיר במזומן, וכעת שבא לשלם לו מזומן, היאך ישלם, לפי מחיר הניקוב או לפי מחירו המלא, ושם הסיק, שמשלם מחיר כרטיסיה, והביא לזה ראיות ע"ש. וזה לא כמו שפסק הרה"ג ר' גדעון בן משה שליט"א בעניין זה.

בברכה

אליהו דניאל אוזן - עורך

ב | תספורת לנשים בימי הספירה - תגובה

לכבוד הקובץ החשוב והמפואר "בית יוסף"

בעניין מה שכתב העורך (בגליון כה, מדור מכתבים ותגובות, עמוד קנא) **בדעת מרן** (חזו"ע יו"ט עמ' רסא), דנוטה דעת הרב זצ"ל לאסור, וכתב הרה"ג הרב יעקס ס. שליט"א (בגליון כו, מדור מכתבים ותגובות, עמוד מח) להעיר ע"ז, דמה שאמר מרן שעכ"פ אם יש פגישה וכו' לדבריו של הרב פעלים קאמר, וליה לא ס"ל.

וצ"ב לדבריו, דלא מצינן שכ"כ מרן בשום מקום "עכ"פ יש להקל או להתיר" וכוונתו על הדברים שזכר לעיל, אלא נראה שכוונתו לומר שאע"פ שהאג"מ אסר וזו חומרא יתירה, וכ"כ בשו"ת רב פעלים לאסור, אינו מוכרח, כלומר, זה לא כ"כ בטוח שיש לאסור, ועכ"פ אם זה בשביל פגישה, ודאי שמותר ואין מקום להחמיר. וכך ס"ל.

בברכה, **שלמה דרעי** ס"ט,

ישיבת אהלי תורה, ירושלים תובב"א

ג | בעניין ברכת הבמבה - תגובה

לכבוד עורכי קובץ "בית יוסף" שיחי'

בקובץ כו הבאתם תשובה מאת הראשון לציון מרן ר"י יוסף שליט"א בענין ברכת הבמבה שהיא 'בורא פרי האדמה'. ולכאורה עדיין יש לדון בזה, דיש הסוברים דדבר שנשתנה צורתו לדבר אחר בטל שם פריו, (עיין ב"י סוף סימן רד, ומשנ"ב סימן רח ס"ק לג). ועוד, דלפי הנראה יש במבה שעיקרו הוא מבוטנים, וכן נקרא "חטיף בוטנים", והרי בוטנים יכולים לאכול שלם.

דוד אריה שלזינגר

מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

ד | תגובת העורך על המכתב הנ"ל

הנה ראה באורך בתשובתו הרמתה של מרן עמוד ההוראה שליט"א, בספרו הבהיר עין יצחק ח"ב (כללי ספק ברכות עמוד תקעה) שביאר, דכל מאי דאמרינן שדבר שנשתנה צורתו בטל שם פריו, היינו דוקא בדבר שאין הייעוד שלו לשם ריסוק, אלא לשם אכילה, וכגון תמרים שמיעכן, וכיון שנשתנתה צורתם, ברכתם שהכל. משא"כ בדבר שכל השימוש בו הוא ע"י ריסוק, כגון הבמבה, שמייצרים אותה מזן של תירס הגדל במיוחד לשם כך, וא"א לאוכלו בלא ריסוק וניפוח, בזה לא אמרינן שברכתו שהכל. ושכן כתבו רבינו ירוחם (תולדות אדם נתיב טז ח"ב דף קמג:), וכן משמע מהתרומת הדשן (סי' כט), ומהחיי אדם (כלל נא סעי' י), ומהמג"א (סימן רב ס"ק יח), ומהמשנ"ב (סי' רג ס"ק יב), ובשעה"צ שם (ס"ק יט), וע"ע לו בסימן רב (ס"ק מד). והוסיף,

שכן מצינו בגרעיני האבטיח והחמניות, שפעם היו מברכים עליהם שהכל, משום שהיו מגדלים אותם בעיקר בשביל הפרי ולא בשביל הגרעינים, אבל כיום שמגדלים במיוחד בשביל הגרעינים, מברכים עליהם בורא פרי האדמה.

וכן הוא מנהג העולם. וע"ע שם באורך.

ומ"ש שלפי הנראה יש במבה שעיקרה הוא מבוטנים, וכן נקרא שמה "חטיף בוטנים", הנה עיין בעין יצחק שם (עמוד תקעו) שכתב בארוכה כיצד הוא ייצור הבמבה כפי שראה בעיניו בעת היותו במפעל, ושם מבואר שעיקר הבמבה הוא מסוג התירס הנ"ל, ורק מצפים אותם בשמן ובוטנים, והם בטלים לגבי התירס. ע"ש. ומה שנקרא "חטיף בוטנים", אין להוכיח מכאן מאומה, דהא גם בעוגיות כותבים "עוגיות שוקולד", וכיון שעיקרם הוא הקמח, מברכים עליהם מזונות. ומה שהחברות השונות כותבות זאת, אינו אלא משום שמדגישים מהו הטעם העיקרי שבמוצר, כדי למשוך את הלקוחות.

וע' בתשובה המורחבת בעין יצחק הנ"ל, ופה לא כתבנו אלא כדולה טיפה מן הים.

ובנדון זה שלח לנו ידידנו היקר הרה"ג ר' יצחק קורלנסקי שליט"א, חבר מכון "מעיינות הלוי" - זכרון מאיר בני־ברק, ששאל בעניין זה להגאון בעל הפסקי תשובות בזה"ל: "בענין ברכת ה'במבה', יש הטוענים שברכתו היא בורא פרי האדמה, כיון שגידול התירס הוא במיוחד לכך, זן מיוחד שרק לכך הוא מיועד ולא ניתן לאכלו אל על ידי ניפוח וריסוק! מדוע באמת לא פשט המנהג כן בקרב ציבור בני אשכנז?". ע"כ. וזה אשר השיב לו בעל הפסקי תשובות שליט"א: "כבר דשו בו רבים, ומנהג העולם יכריע, ובפרט כי יתכן שאותו זן תירס שמשמש לבמבה משמש גם ובעיקר לגרעיני פופקורן שדינם כבעין. ודו"ק". ע"כ.

והנה בעניין מ"ש שמנהג העולם יכריע, כבר השיב לטענה זו מו"ר מרן עמוד ההוראה שליט"א בעין יצחק הנ"ל (עמוד תקפו, ד"ה נמצא), וז"ל: "ומה שנהגו עד היום לברך עליו שהכל, היינו משום שלא ידעו את מרכיביו ואת תהליך עשייתו. **וכן הורה הגרי"ש אלישיב זיע"א לאחר ששמע את מרכיבי הבמבה ואת אופן ותהליך יצורו, שיש לברך עליו בורא פרי האדמה אף לאשכנזים**, משום שאין תירס זה נאכל חי, ועיקרו נזרע לשם כך במיוחד". ומבואר, שכיון שאין מנהג העולם בזה אלא מחמת אי ידיעה, אין הוא יכול להיות מכריע בעניין זה.

ומה שכתב "ובפרט כי יתכן שאותו זן תירס שמשמש לבמבה משמש גם ובעיקר לגרעיני פופקורן שדינם כבעין", לא זכיתי להבין מה כוונתו בזה, שהרי אדרבה מכאן יש להביא ראיה לנדון הבמבה שברכתה בורא פרי האדמה, שהרי התירס הזה משמש גם לפופקורן, והוא א"א לאוכלו אלא ע"י ניפוח, ובכ"ז מנהג העולם לברך עליו בורא פרי האדמה. וכמ"ש מרן עמוד ההוראה שליט"א בעין יצחק הנ"ל (עמוד תקעד, ד"ה ומה) בשם ספר משנה הלכות חי"א (סי' קסב ד"ה ולפענ"ד), שיש לברך על הפופקורן אדמה, ואחד הטעמים הוא מפני שהתירס הזה הוא זן מיוחד, והוה ליה כנטעו לזה. ע"ש.

בברכה התורה,

אליהו דניאל אוזן - עורך

לקובץ בית יוסף דרושים מגייסי מנויים רציניים בכל רחבי הארץ [בתשלום].
לפרטים: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים.
או בדוא"ל: 7156775@gmail.com

אוצר הספרים

במה לפרסום ספרים

» **פקודיך דרשתי**

חידושים ופרפראות על כל פרשיות התורה, ערוך בטוב טעם ודעת ע"י המחבר הרב ישראל טוויל שליט"א. בהמלצתם הנלהבת של גדולי ישראל. אידיאלי למתנות בר-מצווה. מחיר הספר: 30 ₪.

לפרטים: 054-8541051

» **קונטרס המפתח**

חמישה סוגי מפתחות לכל גליונות קובץ בית יוסף, שנה ראשונה ושניה. כולל מפתח נושאים מפורט על סדר השלחן ערוך, מפתח לעניינים שונים בהנהגה ובהשקפה, ולנושאים שאינם מבוארים בש"ע, מפתח לתשובות ומכתבים ממרן רבינו הגדול זצוקללה"ה, מפתח לתשובותיו של מרן עמוד ההוראה שליט"א, מפתח הגליונות לפי סדר החודשים. נדפס בקובץ בית יוסף גליון כו.

ניתן להשיג במחיר 10 ₪ בלבד אצל המערכת:

רחוב הרב בלוי 14 קומת קרקע, שכונת סנהדריה, ירושלים. או במספר: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים. או בדוא"ל: 7156775@gmail.com.

» **כל ספרי מו"ר מרן עמוד ההוראה הראשון לציון שליט"א**

"ילקוט יוסף" 40 כרכים, **"עין יצחק"** ג' כרכים, **"שלחן המערכת"** ב' כרכים. כמו כן ניתן להשיג השלמות לסט, **4 כרכים החדשים על שבת, מהדורת תשע"א-ג. 4 כרכים החדשים על המועדים, פסח, סוכה חנוכה, ופורים.**

ניתן להשיג במספר: 054-8433475 או 050-8829878

לפרסום ספרים במדור זה, ניתן לשלוח 50 ₪ למערכת [או לחילופין מספר עותקים של הספר], **עם סיקור קצר על הספר, ומספר טלפון להשגתו.**

ניתן להעביר למערכת ספרים של מרן רבינו הגדול זצוקללה"ה, שיועברו בע"ה לישיבות וכוללים הזקוקים להם, במסגרת "גמ"ח להשאלת ספרי מרן" שע"י הארגון.

לתיאום: 052-7156775 בין השעות 1.30 ל-3 בצהריים.

בתי מדרש הזקוקים לספרים, יכולים ליצור עמנו קשר במספר הנ"ל.